

Mandens ret til at frasige sig sine juridiske forpligtelser over for et uønsket barn

af MARIANNE HOLST ANDERSEN

Manden har ingen mulighed for at frasige sig sine juridiske forpligtelser over for et uønsket barn, i situationen hvor moderen har foranlediget ham til at tro, at hun ikke kunne blive gravid ved samlejet. Specialet belyser denne problematik ud fra nuværende lovgivning og søger at belyse hvorvidt det er ønskværdigt ud fra et samfundsmæssigt synspunkt, at lovgive om juridisk abort. De argumenter der blev vurderet for og imod svangerskabsafbrydelse ved betænkning nr. 522 af 1969, kan benyttes i forhold til overvejelser omkring lov om juridisk abort. Hvorvidt det synes ønskværdigt, at lovgive om juridisk abort afhænger af, om man ønsker at tilgodese mandens selvbestemmelsesret, eller barnets ret til kendskab til sin fader og ret til forsørgelse. Ved lov om juridisk abort vil den offentlige etablerede forsørgelsespligt i lov nr. 856 af 23. august 2012, sikre barnet økonomisk, men man bryder med FN's børnekonvention såfremt man lovgiver. Dette er muligt i og med man alene er folkeretligt forpligtet til at overholde børnekonventionen, men det synes ikke ønskværdigt i internationalt henseende at gøre. Der foreligger ikke en krænkelse af mandens privatliv efter Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, og manden kan ej heller påberåbe sig diskrimination efter denne konvention. Finder man det ønskværdigt at lovgive om juridisk abort, bør man regulere således, at loven skaber forudberegnelighed, men man må opstille nogle betingelser for en juridisk abort. Derved opstår der behov for skønmæssige bestemmelser som påvirker forudberegneligheden. Efter gennemgang af relevant lovgivning, herunder bl.a. den historiske udvikling af barnets rettigheder og baggrunden herfor, synes det ikke ønskværdigt, ud fra et samfundsmæssigt perspektiv, at lovgive om juridisk abort, da hensynet til barnets tarv vægter højere end mandens selvbestemmelsesret.

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse	1
1. Indledning	4
1.2. Afgrænsning	5
2. Metodebeskrivelse	5
2.1. Lovgivningen omkring svangerskabsafbrydelse, afsnit 5 - moderen og faderens ret til selvbestemmelse	5
2.2. Barnets retstilling, afsnit 6 – barnets rettigheder overfor faderens.....	6
2.3. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK), afsnit 7 – diskrimination af mandens ret til privatliv.....	6
2.4. Retspolitik, afsnit 9 – hvad kan karakteriseres som en rationel, faglig retspolitik i forbindelse med lov om juridisk abort.....	6
3. Den internationale retskildelære.....	7
3.1. Monisme og dualisme.....	7
3.2. Børnekonventionen.....	7
3.3. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK)	7
4. Faderskab og moderskab.....	8

5. Lovgivningen omkring svangerskabsafbrydelse.....	9
5.1. Det historiske perspektiv	9
5.2. Gennemgang af lovgivningen omkring svangerskabsafbrydelse.	10
5.3. Tilblivelse og hensyn.....	10
5.3.1 Betænkning nr. 522/1969.	10
5.3.2. Forslag til lov om svangerskabsafbrydelse mv. 1969	11
5.3.3. Forslag til lov om svangerskabsafbrydelse 1972.....	12
5.4. I henhold til juridisk abort	12
5.4.1. Fordele ved lovgivning om juridisk abort sammenlignet med lovgivningen om fri svangerskabsafbrydelse.....	12
5.4.2. Ulemper ved lovgivning om juridisk abort sammenlignet med lovgivningen om svangerskabsafbrydelse.....	13
5.5. Delkonklusion.....	15
5.6. Et retssociologisk perspektiv lovgivningen om svangerskabsafbrydelse i forhold til juridisk abort....	15
6. Barnets retsstilling.....	18
6.1. Det historiske perspektiv	18
6.2. Gennemgang af lovgivning omkring barnets retsstilling.....	19
6.3. Forældreansvarsloven.....	19
6.3.1. Tilblivelse og hensyn.....	19
6.3.2. Nuværende retstilstand	19
6.4. Børneloven	20
6.4.1. Tilblivelse og hensyn.....	20
6.4.2. Delbetænkning 1997 nr. 1350.	20
6.4.3 Nuværende retstilstand	21
6.5. Børnebidragsloven.....	22
6.5.1. Delbetænkning 2000 nr. 1389	22
6.5.2. Nuværende retstilstand	22
6.6. Børnetilskudsloven	23
6.7. Barnets øvrige lovregulerede rettigheder	23
6.7.1. Børne- og ungeydelsesloven	23
6.7.2. Arveloven.....	23
6.7.3. Navneloven	23
6.7.4. Indfødsretsloven.....	24
6.8. Barnets retsstilling i henhold til juridisk abort.....	24
6.8.1. Faderskabet.....	24

6.8.1.1 Traktatretten.....	25
6.8.2. Den økonomiske forpligtelse.....	26
6.9. Delkonklusion.....	28
6.10. Det erstatningsretlige perspektiv	28
6.10.1. Den almindelige erstatningsregel.	28
7. Den europæiske menneskerettighedskonvention (EMRK).....	29
7.1. Det historiske perspektiv	29
7.2. Gennemgang af artikel 8 og artikel 14 i henhold til spørgsmålet om krænkelse af faderens rettigheder	30
7.3. Beskyttelse hensyn efter Den Europæiske Menneskerettighedskonvention	30
7.4. I henhold til juridisk abort	30
7.4.1. Artikel 8.....	30
7.4.1.1. Legalitetskravet	31
7.4.1.2. Nødvendighedskravet	31
7.4.1.3. Relevante hensyn bag indgreb.....	32
7.4.2 Artikel 14.....	32
7.4.2.1. Situation 1 - i forhold til moderen	33
7.4.2.2. Situation 2 – i forhold til sæddonoren	34
8. Mandens regresmulighed.....	35
8.1. Regres.....	35
8.1.1. Accept af risiko	36
8.1.2. En strafferetlig sammenligning af accept af risiko	36
8.2. Delkonklusion.....	37
9. Retspolitik	37
9.1. Indledning.....	37
9.2. En anvendelse af de fem idealtyper i forhold til juridisk abort	37
9.2.1. Retspolitikeren som bygmester	37
9.2.2. Retspolitikeren som social teknolog.....	38
9.2.2.1. Utilsigtet virkning 1.....	38
9.2.2.2. Utilsigtet virkning 2.....	38
9.2.2.3. Utilsigtet virkning 3.....	39
9.2.3. Retspolitikeren som talsmand for den juridiske tradition.....	39
9.2.4. Retspolitikeren som talsmand for borgernes værdier.....	39
9.2.5. Retspolitikeren som moralfilosof.....	40

9.3. De retspolitiske betragtninger i forhold til juridisk abort	40
9.4. Lovens udformning	41
9.4.1. Delkonklusion	43
9.4.2. Sammenfatning af lov om juridisk abort.....	44
9.4.2.1. Indledning:.....	44
9.4.2.2. Frist.....	44
9.4.2.3. Frist forlængelse	44
9.4.2.4. Personkreds.....	44
9.4.2.5. Oprettelse af instans.....	44
9.4.2.6. Kvindens oplysnings- og handlepligt	44
9.4.2.7. Lovregulering af anden lovgivning	44
10. Konklusion	45
11. Litteratur – og forkortelsesliste.....	45
11.1. Betænkninger.....	45
11.2. Lovforslag.....	46
11.3. Love.....	46
11.4. Bekendtgørelser	48
11.5. Vejledninger	48
11.6. Konventioner	49
11.7. Litteratur	49
11.8. Kommenterede lovttekster.....	50
11.9. Artikler	50
11.10. Domme	50
11.11. Hjemmesider.....	51

1. Indledning

Hvad angår rettigheder og forpligtelser i forhold til et barn, har man fra lovgivers side sikret fri abort for kvinden. Ligeledes har man sikret barnets ret, til henholdsvis to forældre, og til at blive forsørget. Derimod har man ikke taget stilling til mandens retstilling i denne henseende. Der er ingen mulighed for at manden kan sikre sig juridisk mod en uønsket graviditet, eller undgå et økonomisk ansvar over for det fødte barn. Denne problematik har skabt debat om mandens ret til juridisk abort. Med juridisk abort, forstås mandens muligheder for at frasige sig sine juridiske forpligtelser herunder faderskabet, og de derigennem knyttede økonomiske forpligtelser, overfor et uønsket barn. Debatten herskede især i medierne¹ i begyndelsen af 2014. Socialdemokraterne og Det Konservati-

¹ <http://www.information.dk/484048>, <http://www.etik.dk/sex-og-etik/snydt-til-faderskab-skal-m%C3%A6nd-kunne-f%C3%A5-juridisk-abort>, <http://www.bt.dk/politik/politikere-afliver-ideen-om-juridisk-abort-til-maend>

ve Folkeparti meldte i den forbindelse klart ud, at de ikke ønskede at lovregulere i forhold til mandens retstilling overfor et uønsket barn². Ligestillingsordfører for SF, Özlem Sara Cekic opfordrede dog Etisk råd til at skabe fundamentet for debatten om juridisk abort, men Etisk råd valgte i begyndelsen af 2014, ikke at sætte problematikken om juridisk abort på dagsordenen³. Rådformand Jacob Birkler udelukkede dog ikke, at Etisk råd ville tage spørgsmålet op på et senere tidspunkt⁴.

Debatten indtil nu har således i høj grad omhandlet følelser og etiske dilemmaer. Skal man fra et lovgivningsmæssigt synspunkt søge at løse problematikken må man bevæge sig væk fra de følelsesmæssige synspunkter og i stedet se objektivt på fordelene og ulemperne ved at lovgive om juridisk abort. Problematikken er ikke tidligere blevet behandlet i den juridiske litteratur og det er derfor den nuværende lovgivning på området som skal vurderes, herunder hvilke beskyttelseshensyn man i denne forbindelse har taget og med hvilken begrundelse. Derudover skal det diskuteres, hvilken betydning lov om juridisk abort vil have på den nuværende lovgivning.

Følgende problemstilling vil derfor blive behandlet:

Er der tale om diskrimination af mandens rettigheder i henhold til en uønsket graviditet, og er det muligt, ligeledes ønskværdigt, ud fra et samfundsmæssigt perspektiv, at lovgive om juridisk abort?

1.2. Afgrænsning

Specialet omhandler alene situationen, hvor manden og kvinden ikke har haft et forudgående forhold og hvor kvinden i forbindelse med samlejet har foranlediget manden til at tro, at hun ikke kunne blive gravid. Problemstillingen vil blive behandlet ud fra hypotesen om, at manden efter at være blevet bekendt med graviditeten, hverken ønsker forældremyndighed eller samvær med barnet.

2. Metodebeskrivelse

Specialet er opdelt i fire hovedafsnit med hver deres fokuspunkt.

2.1. Lovgivningen omkring svangerskabsafbrydelse⁵, afsnit 5 - moderen og faderens ret til selvbestemmelse

Afsnittet belyser kvindens rettigheder vedrørende svangerskabsafbrydelse, og hvilken baggrund der var for denne lovgivning.

Ved brug af den retshistoriske metode vil det blive belyst, hvorledes lov om fri svangerskabsafbrydelse af 1973 fandt sit holdepunkt, og hvilke opfattelser vedrørende svangerskabsafbrydelse der eksisterede ved lovens indførelse, og tidligere havde eksisteret i Danmark.

Med fokus på betænkning nr. 522/1969 vil der blive redegjort for, hvilke argumenter der var for og imod fri svangerskabsafbrydelse. Dernæst analyseres det, hvorvidt de overvejelser der i den forbindelse blev foretaget, vil kunne overføres i forbindelse med lovgivning om juridisk abort.

Derudover vil den retssociologiske metode blive anvendt i forbindelse med overvejelserne om, hvilke hindringer der kan konstateres for lov om juridisk aborts virkning.

² <http://www.bt.dk/politik/politikere-afliver-ideen-om-juridisk-abort-til-maend>

³ <http://www.b.dk/nationalt/etisk-raad-melder-paa-juridisk-abort>

⁴ <http://www.b.dk/nationalt/etisk-raad-melder-paa-juridisk-abort>

⁵ Både begrebet svangerskabsafbrydelse og abort vil blive benyttet i det følgende, som beskrivelse af det indgreb kvinden kan få foretaget.

2.2. Barnets retstilling, afsnit 6 – barnets rettigheder overfor faderens

I dette afsnit belyses den nuværende lovgivning ud fra barnets perspektiv. Der ses nærmere på hvilke rettigheder barnet har overfor sin fader, samt hvilken betydning en lovgivning om juridisk abort vil have herfor.

Der vil blive redegjort for den historiske udvikling i forbindelse med barnets retstilling, og hvilke overvejelser og hensyn der har haft indvirkninger på denne udvikling.

Den nuværende lovgivning vedrørende barnets retstilling, herunder forældreansvarsloven, børneloven, børnebidragsloven og børnetilskudsloven vil ved brug af den retsdogmatiske metode blive beskrevet, analyseret og systematiseret. Herunder vil der blive redegjort for de hensyn, der blev fremsat af det nedsatte udvalg i henholdsvis delbetænkning nr. 1350/1997 og delbetænkning nr. 1389/2000, med henblik på at belyse nutidens holdning til barnets retstilling. Ligeledes vil der kort redegøres for barnets retstilling i forbindelse med navneloven, arveloven, indfødsretsloven og børne- og ungeuddannelsesloven.

Endvidere vil det blive vurderet, hvilken indvirkning lov om juridisk abort vil have på FN's børnekonvention artikel 7. Wienerkonventionen om traktatretten vil blive medtaget i vurderingen af Danmarks forpligtelse i forhold til internationale konventioner.

Ved brug af U2007.342H vil lovgivers holdningsændring i forbindelse med eneadoptanters børns ret til børnetilskud blive analyseret, med henblik på at vurdere hvilken betydning denne holdningsændring kan få i henhold til lov om juridisk abort.

Endeligt vil det i afsnittet blive diskuteret, hvorvidt forsørgelsen af barnet bør overtages af andre end faderen såfremt han får en juridisk abort. Herunder vil det erstatningsretlige perspektiv, i forhold til barnets mulighed for at søge erstatning af sin moder, blive diskuteret ud fra erstatningsretlige principper.

2.3. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK), afsnit 7 – diskrimination af mandens ret til privatliv.

Afsnittet belyser mandens ret efter EMRK og hvorvidt han via denne konvention kan påberåbe sig diskrimination af sine rettigheder.

EMRK artikel 8 og artikel 14 vil blive beskrevet, analyseret og systematiseret. Herunder vil det ud fra bestemmelseernes ordlyd og praksis blive vurderet, hvorledes der foreligger en krænkelse af mandens ret til privatliv efter artikel 8, som følge af mandens nuværende retsstilling. Ligeledes vil det blive vurderet, om der foreligger diskrimination af mandens rettigheder, overfor henholdsvis kvinden og sæddonorens rettigheder efter artikel 14 sammenholdt med artikel 8.

2.4. Retspolitik, afsnit 9 – hvad kan karakteriseres som en rationel, faglig retspolitik i forbindelse med lov om juridisk abort.

Afsnittet belyser de retspolitiske overvejelser der skal foretages såfremt man ønsker at lovgive om juridisk abort. Udgangspunktet er Jørgen Dalberg-Larsens fem idealtyper. Først redegøres der for de fem forskellige idealtyper og efterfølgende danner de rammen for analysen af de retspolitiske betragtninger i henhold til lov om juridisk abort.

Afslutningsvis vil der i afsnit 9.4 blive opstillet forslag til lov om juridisk aborts udformning.

Ud over de fire hovedafsnit er der tre mindre afsnit. I afsnit 3 redegøres der for diskussionen omkring den internationale retskildelære. Derudover bliver ligestillingsproblematikken omkring mo-

derskab og faderskab kort berørt i afsnit 4. Endeligt i afsnit 8, diskuteres mandens regresmulighed mod moderen ud fra de nuværende erstatningsretlige principper.

3. Den internationale retskildelære

I dette speciale vil FN's børnekonvention⁶ og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention blive gennemgået og behandlet i forhold til problemstillingen om juridisk abort. Det er derfor relevant kort at berøre diskussionen omkring national ret overfor internationale retskilder.

3.1. Monisme og dualisme

Det har gennem årene været diskuteret⁷, hvorledes man bør forholde sig til de internationale retskilder, og hvordan de skal placeres i forhold til det danske retskildesystem⁸. I forholdet mellem folkeret og nationalret eksisterer der to hovedgrupper af teorier⁹. Den første teori er den dualistiske teori, hvor holdningen er at folkeretten og de nationale retssystemer er så væsensforskellige, at de skal betragtes som to forskellige retssystemer. Den anden teori er den monistiske teori, hvor man modsat mener at folkeretten og de nationale retssystemer udgør ét stort retssystem.

Alf Ross hævdede et dualistisk synspunkt i forholdet mellem folkeretten og nationale retssystemer¹⁰. Jens Evald og Steen Schaumburg-Müller mener dog ikke, at man i dag kan opstille en så klar sondring, men mener dog samtidigt, at folkeretten og den nationale ret kan angå samme emne hvorved de kan komme i modstrid med hinanden¹¹.

Problematikken om forholdet mellem folkeretlige normer og afgørelser i det nationale system har man søgt at løse gennem fortolknings- og formodningsreglen¹². Fortolkningsreglen tilsiger, at dansk ret kan og bør fortolkes så den er i overensstemmelse med Danmarks folkeretlige forpligtelser¹³. Formodningsreglen tilsiger, at man må formode, at lovgivningsmagten ikke har villet lovgive i strid med landets internationale forpligtelser, hvorfor man ønsker en harmoniserende tilgang til problematikken omkring folkeretlige normer overfor dansk ret¹⁴.

3.2. Børnekonventionen

Børnekonventionen er et resultat af FN's ønske om at regulere barnets retstilling i hele verden. Børnekonventionen er ikke inkorporeret i dansk ret, men Danmark har tiltrådt traktaten. Danmark er derved folkeretligt forpligtet til at overholde konventionen.

Betydningen af dette vil blive behandlet nedenfor i afsnit 6.8.1. Her vil det samtidigt blive behandlet hvilken betydning lov om juridisk abort vil få for Danmarks deltagelse i konventionen.

3.3. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK)¹⁵

EMRK er inkorporeret i dansk ret, hvilket gør, at den anses som en lov på linje med andre love. EMRK er således blevet en del af det danske retskildesystem.

⁶ Herefter 'børnekonventionen'.

⁷ Blandt andet af Zahle og Alf Ross – Evald m.fl., Retsfilosofi, retsvidenskab og retskildelære side 333 og side 332.

⁸ Den danske retskilde rangorden – Evald m.fl. Retsfilosofi, retsvidenskab og retskildelære side 294.

⁹ Germer, Folkeretten side 75.

¹⁰ Evald m.fl. Retsfilosofi, retsvidenskab og retskildelære side 331.

¹¹ Evald m.fl. Retsfilosofi, retsvidenskab og retskildelære side 331.

¹² Evald m.fl. Retsfilosofi, retsvidenskab og retskildelære side 332.

¹³ Evald m.fl. Retsfilosofi, retsvidenskab og retskildelære side 332.

¹⁴ Evald m.fl. Retsfilosofi, retsvidenskab og retskildelære side 332.

¹⁵ Herefter EMRK

Problematikken omkring Menneskerettighedsdomstolens¹⁶ (EMD) afgørelser, og hvorledes disse har retskildemæssig betydning i dansk ret er dog fortsat til diskussion. Der er uenighed omkring hvorvidt Danmark er bundet af EMD's fremtidige afgørelser efter inkorporeringstidspunktet, eller om man alene kan anses for folkeretligt forpligtet til at overholde disse¹⁷.

Jens Garde og Michael Hansen Jensen¹⁸ mener ikke at der eksisterer nogen forpligtigelse for de danske domstole til at lægge EMD's afgørelser¹⁹ til grund ved deres vurdering. Eksisterer der alligevel en sådan pligt mener Garde og Hansen Jensen, at det må overvejes om, det har været hensigten ved inkorporeringsloven af EMRK, at EMD's fremtidige afgørelser ubetinget skulle følges²⁰.

Jens Evald og Steen Schaumburg-Müller mener, at der hersker enighed om en række centrale punkter i forhold til EMD's afgørelser²¹. Herunder at man anser EMD's afgørelser som relevant retskildemateriale og at der er enighed om at den retskildemæssige status af EMD's afgørelser ikke er klar, men at dette ikke er usædvanligt i forhold til domme, idet disse i mange tilfælde ikke skaber ret, men alene indgår som relevant fortolkningsbidrag²².

I lyset af at Folketinget ved flere lejligheder har understreget, at en lov skal fortolkes i overensstemmelse med EMRK²³, må det antages at man²⁴, ønsker at have en harmoniserende²⁵ tilgang til reglerne i EMRK, og eftersom EMD fortolker bestemmelserne i EMRK, må denne tilgang således også vedrøre EMD's afgørelser²⁶.

Faderens retsstilling i henhold til EMRK vil blive behandlet nedenfor i afsnit 7. Ved denne behandling vurderes EMD's afgørelser ud fra ovenstående antagelse om ønsket om harmonisering.

4. Faderskab og moderskab²⁷

Lovgiver i Danmark har igennem mange år søgt at sikre ligestilling mellem kønnene. Dette ses ikke mindst i lov om ligestilling af mænd og kvinder²⁸, hvor man gennem formålet med loven har fastslået, at ligestilling mellem mænd og kvinder omfatter alle forhold²⁹. Indenfor lovområdet der omhandler faderskab og moderskab, synes der dog ikke at herske ligestilling mellem manden og kvinden.

¹⁶ Herefter EMD

¹⁷ Er Danmark part i sagen, er de forpligtet. Spørgsmålet opstår i det tilfælde, hvor Danmark ikke er part.

¹⁸ Garde m.fl. Juristen side 352.

¹⁹ Efter inkorporeringen af EMRK

²⁰ Garde m.fl. Juristen side 352.

²¹ Evald m.fl. Retsfilosofi, retsvidenskab og retskildelære side 352-353.

²² Evald m.fl. Retsfilosofi, retsvidenskab og retskildelære side 353.

²³ Evald m.fl. Retsfilosofi, retsvidenskab og retskildelære side 353.

²⁴ Også selv om man alene er folkeretligt forpligtet hertil som Garde og Hansen Jensen mener.

²⁵ Evald m.fl. Retsfilosofi, retsvidenskab og retskildelære side 351.

²⁶ <http://www.justitsministeriet.dk/arbejdsomr%C3%A5der/international/menneskerettigheder/den-europ%C3%A6iske-menneskerettighedsdomstol>

²⁷ Ligestillingsloven vil ikke blive behandlet yderligere end det i dette afsnit nævnte, eftersom ligestillingslovens § 1, må anses som en programerklæring, der blot udtrykker den generelle hensigt med loven, og som manden derfor ikke kan støtte ret på.

²⁸ Ligestillingsloven.

²⁹ Følgende fremgår af Karnov kommentarer, note 1: Ligestilling i lovens forstand skal forstås bredt med udgangspunkt i kvinder og mænds lige værd, lige muligheder og lige rettigheder og med respekt for, at ikke alle kvinder og mænd er ens. Ligestillingsbegrebet omfatter alle forhold; ikke blot forhold vedrørende samfundets styrende organer, arbejdsmarkedet, uddannelse og undervisning, men også private og rent personlige forhold.

I den juridiske litteratur taler man om tre typer af faderskab. Henholdsvis det retlige faderskab³⁰, det genetiske faderskab³¹ og det sociale faderskab³². Registrering af det retlige faderskabet sker i forbindelse med fødslen af barnet³³ hvorved børneloven opremser under hvilke omstændigheder en mand anses for fader til barnet. Moderen er den kvinde der føder barnet³⁴. Moderen har inden fødslen truffet valget om, hvorvidt hun ville være forælder og kvinden kan ikke tvinges til en abort³⁵. Det samme aktive valg har faderen ikke, men lovgiver har på trods af dette tilpligtet ham faderskabet, og derigennem den økonomiske forsørgelse af barnet. Dette vil i de fleste situationer ikke skabe problemer, fordi både moderen og faderen ønsker at være forældre til barnet. Ligestillingsproblematikken omkring moderskabet og faderskabet opstår først i den situation, hvor manden ikke ønsker at blive fader til barnet.

5. Lovgivningen omkring svangerskabsafbrydelse

5.1. Det historiske perspektiv

Frem til 1866 kunne man sanktionere forsætlig afbrydelse af en graviditet med dødsstraf. Dette blev afløst af strafarbejde i op til 8 år³⁶. Frem til 1930 ændrede holdningen blandt befolkningen og lovgiver sig løbende, hvorfor kvinden efter 1930³⁷ højst kunne blive dømt til fængselsstraf i op til 2 år, hvis hun afbrød svangerskabet. Samtidigt hermed, blev der indført en 'nødretsregel' i lovgivningen³⁸. I 1937 blev det legalt at benytte sig af svangerskabsafbrydelse såfremt etiske, medicinske og eugeniske indikationer tillod det³⁹.

Efterhånden som debatten om kvinders ligestilling blev mere og mere omfattende, blev svangerskabsafbrydelse tilladt som følge af lov i 1956, såfremt kvinden led af fysiske eller psykiske defekter⁴⁰. I 1960'erne blev der øget fokus på seksuel frigørelse, mere selvbestemmelse, og ligestilling for kvinderne⁴¹.

Ved lov nr. 120/1970 blev der indført legal svangerskabsafbrydelse i de situationer, hvor den medicinske indikation forelå, og det blev pålagt Mødrehjælpen, hvis opgave var at træffe afgørelse i svangerskabsafbrydelsessagerne, ligeledes at tage kvindens alder, sociale og økonomiske situation med i deres vurdering om ret til svangerskabsafbrydelse⁴². Endvidere blev illegal svangerskabsafbrydelse gjort straffri for kvinden med den begrundelse, at bestemmelsen herom ikke synes at have nogen præventiv effekt, og den ligeledes aldrig blev brugt i praksis⁴³.

³⁰ Den retlige relation mellem fader og barn, Lund-Andersen m.fl., Familieret side 28.

³¹ Den biologiske relation mellem fader og barn, Lund-Andersen m.fl., Familieret side 28.

³² Faderen der reelt agere som fader for barnet, Lund-Andersen m.fl., Familieret side 28.

³³ Børneloven § 1.

³⁴ Børneloven § 30.

³⁵ Dette følger af reglerne omkring fri svangerskabsafbrydelse, da det er kvindens frie valg om hun vil have en svangerskabsafbrydelse eller ej, derfor er der ingen der må tvinge hende til at få foretaget en abort..

³⁶ <http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/fri-abort/> - 'Baggrunden for fri abort'.

³⁷ Lov nr. 126/1930

³⁸ <http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/fri-abort/> - 'Baggrunden for fri abort'.

³⁹ <http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/fri-abort/> - 'Baggrunden for fri abort'.

⁴⁰ <http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/fri-abort/> - 'Baggrunden for fri abort'.

⁴¹ <http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/fri-abort/> - 'Årsager'

⁴² <http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/fri-abort/> - 'Baggrunden for fri abort' og 'Optakten til indførelsen af fri abort'.

⁴³ Lov nr. 120/1970, bemærkninger til lovforslaget, spalte 1092.

I 1973 blev det legalt for alle kvinder⁴⁴ selv at beslutte hvorvidt de ville have foretaget en svangerskabsafbrydelse, såfremt den kunne foretages inden udløbet af 12 svangerskabsuge⁴⁵. Herved blev der gjort op med datidens gældende normer, og kvindens selvbestemmelsesret, hvad angik graviditet, blev sat i første række. Der blev ikke taget stilling til mandens selvbestemmelsesret eller foretaget andre hensyn til ham i forbindelse med lovgivningen om fri svangerskabsafbrydelse.

Fra 1973 til og med 2004 skete der små ændringer af lov om svangerskabsafbrydelse og fosterreduktion⁴⁶. Den 1. januar 2007 trådte Sundhedsloven i kraft⁴⁷, og lov om svangerskabsafbrydelse og fosterreduktion blev ophævet og bestemmelserne herom blev indført i sundhedslovens kapitel 25⁴⁸.

5.2. Gennemgang af lovgivningen omkring svangerskabsafbrydelse.

Nedenfor redegøres der for forarbejderne til lov om svangerskabsafbrydelse og fosterreduktion af 1973⁴⁹. I den forbindelse gennemgås betænkning nr. 522/1969, og forslag til lov om svangerskabsafbrydelse mv. 1969 og forslag til lov om svangerskabsafbrydelse 1972. Det vil blive diskuteret hvorledes de argumenter for og imod fri svangerskabsafbrydelse ved betænkning nr. 522/1969, ligeledes vil kunne benyttes i forbindelse med lovgivning om juridisk abort.

5.3. Tilblivelse og hensyn

5.3.1 Betænkning nr. 522/1969.

Det nedsatte udvalg, hvis opgave var at overveje spørgsmålet om ændring af de gældende regler om adgang til svangerskabsafbrydelse⁵⁰, tog i betænkning nr. 522/1969 stilling til, i hvilke tilfælde en kvinde burde have adgang til svangerskabsafbrydelse. Udvalget fandt ikke holdepunkter for at foreslå indskrænkninger omkring svangerskabsafbrydelse⁵¹, men fandt i stedet at der skulle fokuseres på lempelser af lovgivningen om svangerskabsafbrydelser⁵², da man ikke mente at den daværende lovgivning gav tilstrækkelige muligheder for svangerskabsafbrydelser i de situationer det ellers syntes rimeligt⁵³. Udvalget tog således også stilling til spørgsmålet om fri svangerskabsafbrydelse⁵⁴.

Følgende argumenter blev fremført af udvalget til *fordel* for fri svangerskabsafbrydelse⁵⁵:

- Den gravide ville undgå den undersøgelsesprocedure, der fandt sted ved vurderingen af de personlige og sociale forhold, som for mange gravide virkede særdeles krænkende.
- Den gravide ville kunne få den rigtige hjælp og vejledning i forhold til svangerskabet, og ville derved i nogle tilfælde formodes at gennemføre svangerskabet.
- Man ville undgå den usikkerhed, der forelå i forbindelse med skønnet der blev foretaget af Mødrehjælpen.

⁴⁴ Kvinder over 18 år og som ikke var umyndiggjort jf. lov nr. 350/1973 § 6.

⁴⁵ Lov nr. 350/1973 § 1.

⁴⁶ Blandt andet blev der indført bestemmelse om sundhedspersonales mulighed for at blive fritaget for at foretage eller medvirke til svangerskabsafbrydelse efter lov nr. 350 af 24. maj 1989, og der blev indført regler i forhold til fosterets levedygtige tilstand efter lov nr. 430 af 31. maj 2000.

⁴⁷ Lov nr. 546/2005, sundhedslovens § 277 stk. 1.

⁴⁸ Lov nr. 546/2005, sundhedsloven § 277 stk. 2, nr. 12 jf. lovbekendtgørelse nr. 541 af 16. juni 2004.

⁴⁹ Lov nr. 350/1973.

⁵⁰ Jf. betænkning nr. 522/1969 side 5, 1. spalte.

⁵¹ Alle med undtagelse af Hoffmeyer jf. betænkning nr. 522/1969, side 73, spalte 1, 1. afsnit, som ønskede gennemførelse af fri adgang til svangerskabsafbrydelse.

⁵² Betænkning nr. 522/1969, side 73, sp. 1.

⁵³ Betænkning nr. 522/1969, side 73, sp. 1.

⁵⁴ Betænkning nr. 522/1969, side 73, sp. 2.

⁵⁵ Betænkning nr. 522/1969, side 74, sp. 1-2.

- Der ville ske en fremskyndelse af indgrebet, idet man ikke først skulle igennem hele undersøgelsesproceduren.
- Der ville ske en betydelig administrativ forenkling, der ville gøre at Mødrehjælpsinstitutionerne ville have mere tid til at fokusere på det egentlige mødrehjælpsarbejde.

Følgende argumenter blev fremført af udvalget som *ulemper* ved legalisering af fri svangerskabsafbrydelse⁵⁶:

- Den gravide ville føle sig tvunget til at få foretaget svangerskabsafbrydelsen. Enten fordi familien ville påtvinge hende til det, eller fordi den gravide var i en sådan psykisk belastet tilstand, at hun ikke kunne tænke konsekvenserne ved svangerskabsafbrydelse til ende. Her tænkes især på den unge kvinde, der fortsat var afhængig af hendes omgivelser, og som ikke havde den nødvendige økonomiske og boligmæssige selvstændighed.
- Svangerskabsafbrydelse kunne anses som værende en præventionsform, hvorfor kvinden ville være tilbøjelig til ikke at anvende anden prævention, hvis svangerskabsafbrydelse legaliseres.
- Abortantallet frygtes at ville stige drastisk, i og med de fleste af de kvinder der på daværende tidspunkt fik afslag fra mødrehjælpen, alligevel valgte at få barnet fremfor at ty til illegal abort. Ved indførelse af fri abort kunne det frygtes, at disse kvinder ville vælge svangerskabsafbrydelse.
- Kvinden kunne opleve senfølger som følge af abortoperationen, idet hun kunne opleve at blive steril, som især ville være problematisk for førstegangsgravide, eller der kunne opstå andre komplikationer i forbindelse med abortoperationen.
- De læger og gynækologer der skulle udføre indgrebet, skulle også være indstillet på at gøre det, uanset hvad den gravides grund til svangerskabsafbrydelse var, og at der ikke forelå en afgørelse fra Mødrehjælpen til støtte for denne beslutning. Man frygtede at størstedelen af lægerne og gynækologerne ville nægte at udføre indgrebet, hvorfor der ikke ville være tilstrækkelige ressourcer til at kunne gennemføre den nødvendige sygehusbehandling.

Udvalget foretog en afvejning af hensynene for og imod svangerskabsafbrydelse, og fandt ikke at fri adgang til svangerskabsafbrydelse kunne anbefales⁵⁷. Dog understregede man at, der var megen udvikling i gang på antikonceptionsområdet, og der i øvrigt, såfremt der skete en forbedring af den familiepoltiske og sociale lovgivning i løbet af en årrække, ville kunne ske ændringer i forhold til afvejningen af hensynene, således at man vil kunne finde tilstrækkelige holdepunkter for at indføre fri svangerskabsafbrydelse⁵⁸.

5.3.2. Forslag til lov om svangerskabsafbrydelse mv. 1969

Forslag til lov om svangerskabsafbrydelse mv. blev fremsat d. 6. november 1969 af justitsministeren. I forslaget fremgik udvalgsbetænkning nr. 522/1969 som en målestok for lovforslagets udførelse. Man fulgte udvalgets flertals vurdering i forhold til fri svangerskabsafbrydelse, i og med forslaget ikke indeholdt bestemmelse om dette. I stedet fremførtes der lempelse⁵⁹ af reglerne, så kvinden i flere tilfælde kunne få tilladelse til svangerskabsafbrydelse.

⁵⁶ Betænkning nr. 522/1969, side 74-78.

⁵⁷ Et flertal på 8 ud af 9 jf. betænkning nr. 522/1969, side 73 sp. 1.

⁵⁸ Betænkning nr. 522/1969, side 78, sp. 1.

⁵⁹ Lov nr. 177/1956 § 6 jf. forslag til lov om svangerskabsafbrydelse mv. 1969. Strafbestemmelsen for ulovlig svangerskabsafbrydelse blev forslået at skulle bortfalde. Dette skete således ved lov nr. 120/1970.

Lovforslaget blev, med ganske få ændringer⁶⁰ gennemført ved lov nr. 120/1970. Derved var der åbnet op for en langt lempeligere lovgivning på området end tidligere⁶¹. Et eksempel herpå var, at efter lov nr. 120/1970 § 4, stk. 1, nr. 6, kunne kvinden få tilladelse til svangerskabsafbrydelse såfremt det måtte antages, at det ville medføre en alvorlig belastning for kvinden at være gravid, at føde barnet eller at skulle drage omsorg for det. Dette hensyn var af udvalget blevet kaldt den sociale indikation⁶², og havde ikke været tildelt betydning i lov nr. 177/1956.

5.3.3. Forslag til lov om svangerskabsafbrydelse 1972

Lovforslaget blev fremsat d. 30. november 1972 af Justitsministeren⁶³. Herigennem blev der lagt op til at en kvinde, som havde bopæl i Danmark, skulle have ret til at få afbrudt sit svangerskab, hvis indgrebet kunne foretages inden udløbet af 12. svangerskabsuge⁶⁴. I bemærkningerne til lovforslaget blev der henvist til betænkning nr. 522/1969.

Vurdering af hvorledes svangerskabsloven af 1970 havde virket i sine første to leveår, blev ligeledes inddraget i bemærkningerne til lovforslaget⁶⁵. Hensynene bag lovforslaget af 1972 var, at man ønskede at kvinderne skulle undgå den undersøgelsesprocedure der stadig eksisterede efter loven af 1970, og at man endvidere ønskede at nedbringe antallet af illegale aborter til et minimum⁶⁶.

5.4. I henhold til juridisk abort

Ser man på de argumenter der blev afgivet i forbindelse med betænkning nr. 522/1969 og som senere blev lagt til grund i lovforslagene fra 1970 og fra 1972, er spørgsmålet om nogle af disse kan benyttes i forhold til debatten om juridisk abort. Vil man kunne benytte de hensyn der blev taget for og imod fri svangerskabsafbrydelse i henhold til manden og hans ret til juridisk abort?

5.4.1. Fordele ved lovgivning om juridisk abort sammenlignet med lovgivningen om fri svangerskabsafbrydelse

Mange af argumenterne for fri svangerskabsafbrydelse i betænkning nr. 522/1969 vedrørte vurderingen og sagsbehandlingen af svangerskabsafbrydelsessagerne efter den dagældende svangerskabsafbrydelseslov, og hvorledes denne behandling kunne lettes for sagsbehandlerne til fordel for den gravide. Dette er ikke relevant at diskutere i forbindelse med lov om juridisk abort i denne henseende, da der ingen sagsbehandling er på området på nuværende tidspunkt⁶⁷.

Et argument, der er relevant i forhold til juridisk abort, er muligheden for at sikre manden den korrekte rådgivning og vejledning. Udvalget vurderede i betænkning nr. 522/1969, at såfremt man lov-

⁶⁰ Lovforslagets § 9 blev ikke indført i lov nr. 120/1970, sammenholdt med lovforslaget af 6. november 1969. Derved bestod den endelige lov af 14 bestemmelser, fremfor lovforslagets 15.

⁶¹ Lov nr. 177/1956, § 1, stk. 1.

⁶² Betænkning nr. 522/1969, side 85, sp. 1.

⁶³ Og vedtaget i 1973 ved lov nr. 350/1973. Med ændring i forhold til lovforslaget således at § 10 stk. 3 blev medtaget og loven trådte i kraft d. 1. oktober 1973, i stedet for ved forslagets bestemmelse 1. juli 1973.

⁶⁴ Forslag til lov om svangerskabsafbrydelse 1972, § 1.

⁶⁵ Forslag til lov om svangerskabsafbrydelse 1972; Bemærkninger til forslag til lov om svangerskabsafbrydelse, almindelige bemærkninger, pkt. 3. I de indsamlede oplysninger omkring svangerskabsafbrydelser efter loven af 1970, var der ikke alarmerende store udsving på ansøgning om tilladelser og de tilladelser der blev givet. De steder hvor der skete store udsving i antallet, eksempelvis legale indgreb uden samrådstilladelse, var forklaringen at man ved loven af 1970 havde lempet muligheden for svangerskabsafbrydelser for kvinder over 38 år, som opfyldte de pågældende betingelser.

⁶⁶ Forslag til lov om svangerskabsafbrydelse 1972; Bemærkninger til forslag til lov om svangerskabsafbrydelse, Almindelige bemærkninger pkt. 4.

⁶⁷ Det kunne dog blive relevant at tage hensyn til såfremt lov om juridisk abort blev indført, idet der formodes at skulle foretages en form for sagsbehandling af en anmodning om juridisk abort. Denne betragtning vil blive berørt nedenfor i afsnit 9.4 om retspolitik.

gav om fri svangerskabsafbrydelse, ville der samtidigt opstå mulighed for at tale med kvinderne og rådgive dem i deres valg⁶⁸. Håbet var således, at såfremt fri svangerskabsafbrydelse blev tilladt, ville man ved hjælp af oplysning og vejledning kunne motivere kvinderne til at gennemføre graviditeten. Samtidigt ville man også kunne støtte de kvinder der ønskede en svangerskabsafbrydelse⁶⁹.

En sådan rådgivningsmulighed synes ligeledes at være ønskværdigt i henhold til juridisk abort, både for samfundet, men i særdeleshed også for manden. Herigennem vil han have et sted, hvor han vil kunne rette henvendelse og modtage rådgivning og vejledning om de muligheder han har. Ved en rådgivningsinstans kunne man på bedst mulig vis sikre at alle mænd ville modtage rådgivning og vejledning. Mødrehjælpen havde til opgave at rådgive kvinderne i forbindelse med en ønsket svangerskabsafbrydelse⁷⁰. Det var således en uafhængig instans, der havde kvindernes interesse for øje. En sådan uafhængig instans synes ligeledes ønskværdigt i forhold til rådgivning af manden, for at undgå at der ville ske rådgivning ud fra andre end mandens interesser.

Spørgsmålet er dog, om manden vil benytte sig af muligheden for råd og vejledning. Dette kan løses ved at gøre det obligatorisk for manden at deltage i et rådgivningsforløb, for at sikre at han træffer sin beslutning på et oplyst grundlag, så man forsøger at undgå en situation hvor manden senere hen fortryder sin beslutning. Ved at tilpligte manden en sådan rådgivning ville man dog kunne risikere, at manden allerede inden dette rådgivningsmøde har truffet sin beslutning, hvorved rådgivningen er nyttesløs, som man så det være tilfældet i Mødrehjælpen⁷¹. Rådgivningsforløb bør af denne grund således være frivilligt for manden.

5.4.2. Ulemper ved lovgivning om juridisk abort sammenlignet med lovgivningen om svangerskabsafbrydelse

Der foreligger en risiko for, at manden vil føle sig tvunget af sine omgivelser til at få en juridisk abort, på grund af hans pårørendes tilkendegivelser eller fordi han ikke har det sociale eller økonomiske grundlag, der kræves for at kunne tage vare på et barn. Derved vil manden være i samme situation, som hvis ikke der blev lovgivet om juridisk abort, nemlig den, at det er andre end ham selv der træffer beslutningen for ham. Hvis der lovgives om juridisk abort, vil manden kunne blive presset af en eventuel familie og af de hensyn til eventuelle andre børn, hvorved han vælger juridisk abort, selvom det ikke er hans reelle ønske.

Derudover vil der også være den risiko, at manden ikke i samme grad, som man forventer der sker i dag, benytter korrekt prævention i forbindelse med et samleje med en kvinde, i og med muligheden for juridisk abort foreligger, såfremt kvinden bliver gravid. Herigennem synes der at opstå to risikoområder:

1. Der foreligger en risiko for, at der vil ske mange juridiske aborter som vil resultere i en markant stigning af børn uden kendskab til deres biologiske fader.
2. Der foreligger en risiko for at abortantallet vil stige, fordi kvinden ud fra et økonomisk perspektiv ikke selv kan forsørge barnet, og derfor vælger ikke at få barnet.

⁶⁸ Betænkning nr. 522/1969 side 74, sp. 1.

⁶⁹ Betænkning nr. 522/1969 side 74, sp. 1.

⁷⁰ Denne opgave løses fortsat af Mødrehjælpen - <https://moedrehjaelpen.dk/>

⁷¹ Denne erfaring gjorde mødrehjælpen sig i forhold til rådgivning og undersøgelse, hvor der afhang betydeligt af hvilken indstilling kvinden kom med – Betænkning nr. 522/1969, side 75, sp. 2.

Ad 1:

I betænkningen nr. 522/1969 frygtede udvalget, at abortantallet ville stige såfremt man indførte fri svangerskabsafbrydelse ud fra tanken om, at dette ville blive en præventionsform.

Der skete ganske vidst en stigning af svangerskabsafbrydelser efter lov nr. 350/1973, men tallet har herefter været stabilt, og ønsket fra lovgivers side om at undgå illegale aborter skete fyldest⁷². Det viste sig således at være en unødvendig bekymring fra udvalgets side, men dette er ikke sikkert ligeledes gør sig gældende i forbindelse med præventionsbekymringen vedrørende indførelse af juridisk abort.

Det formodes at være en stor psykisk belastning for kvinden når hun skal træffe sit valg om at få en svangerskabsafbrydelse eller ej. Dette må ses i lyset af at hun skal gennemgå et medicinsk eller kirurgisk indgreb, og hun derudover står med beslutningen om hvorvidt barnet skal fødes eller ej. Denne psykiske belastning lader sig vanskeligt overføre til mandens situation, da der ikke ville være tale om samme lægelige procedure, eller at han skal træffe en beslutning om barnets ret til liv, idet hans valg består af en juridisk fraskrivelse.

Kvindens incitament til at benytte prævention kan i denne henseende således virke større end mandens. Man vil ud fra den betragtning kunne frygte at manden ikke i så høj grad tager del i ansvaret vedrørende prævention såfremt lov om juridisk abort blev indført. Herved vil der også være risiko for at der sker en stigning af børn uden kendskab til deres fader. Det kan diskuteres, om det reelt vil få betydning for barnet. Såfremt situationen med en uønsket graviditet fra mandens side opstår i dag må det formodes, at manden betaler det tilfældige beløb, men at han ingen anden relation har til barnet. Børn i denne situation vil under alle omstændigheder mangle deres faderrelation, eftersom lovgivningen i dag ikke sikrer barnet ret til samvær med sin fader⁷³. Spørgsmålet er derfor, om der ikke i lige så høj grad er børn uden kendskab til deres fader i dag, som hvis der indføres juridisk abort. I denne forbindelse er det vigtigt at holde sig for øje, at selvom barnet ikke har nogen relation til sin fader, vil barnet efter den nuværende lovgivning⁷⁴, fortsat have kendskab til sin biologiske afstamning i og med det bliver registeret hvem faderen er, hvorved barnet har muligheden for at undersøge sit biologiske ophav og få viden om eventuelt arvelige sygdomme. Dette lader sig ikke gøre ved indførelse af juridisk abort. Barnets retstilling overfor faderen, og hvilken betydning juridisk abort vil have herfor bliver behandlet yderligere i afsnit 6.

Ad 2:

Ved indførelse af juridisk abort foreligger der således endvidere en risiko for, at kvinden ville kunne føle sig tvunget til en svangerskabsafbrydelse, fordi hun ikke har den økonomiske kapacitet til at være eneforsørger for barnet hvorfor abortantallet frygtes at ville stige.

Denne problematik vil dog kunne afhjælpes, såfremt faderens forsørgelsesdel blev overtaget af en anden part. Dette vil blive diskuteret yderligere nedenfor i afsnit 6.8.2.

De øvrige argumenter udvalget af 1969 opremsede mod fri svangerskabsafbrydelse, vedrører den medicinske eller kirurgiske del af en svangerskabsafbrydelse, som ikke er relevante i forhold til juridisk abort, hvor der er tale om frasigelse af nogle retligt etablerede forpligtelser og ikke et medicinsk eller et kirurgisk indgreb.

⁷² Se statistik fra; <http://www.information.dk/databloggen/473924>

⁷³ Se afsnit 6.2.

⁷⁴ Børneloven kapitel 1, kapitel 2 og kapitel 3.

5.5. Delkonklusion

I og med specialet behandles ud fra hypotesen, at manden ikke ønsker barnet, synes risikoen for at manden føler sig tvunget af sine pårørende til at få en juridisk abort ikke at foreligge. Ydermere kan det argumenteres for, at manden har handlet i god tro i forhold til prævention⁷⁵, i og med han er blevet narret af kvinden, hvorfor risikoen for at juridisk abort benyttes som præventionsform i specialets omhandlende hypotese, heller ikke synes at være til stede⁷⁶.

Det må anses som ønskværdigt for samfundet og retssikkerheden at sikre, at manden får kendskab til sine rettigheder og til de konsekvenser en juridisk abort har for de involverede parter. Oprettelse af en uafhængige instans vil kunne være med til at sikre dette, således manden kunne søge råd og vejledning i forbindelse med at han skal træffe sit valg, selvom dette alene ville være et frivilligt tilbud.

Lovgiver var i forbindelse med lov nr. 350/1973 blevet præsenteret for udvalgets betænkning nr. 522/1969 og de heri knyttede bekymringer om indførelse af fri svangerskabsafbrydelse. Disse bekymringer veg til fordel for kvindens ret til selvbestemmelse. Man kan derfor stille sig spørgsmålet, om ikke mandens selvbestemmelsesret må vægtes ligeså højt som kvindens. Ud fra ovenstående analyse af betænkningen nr. 522/1969, synes der ikke i henhold til specialets omdrejningspunkt, at foreligge store betænkeligheder ved at lade juridisk abort indføre. Dog skal det tages in mente, at der er andre overvejelser og hensyn der ligeledes vil kunne ligges til grund i diskussionen omkring juridisk abort, og dette vil blive behandlet nedenfor. Herunder hensynet til barnet, hensynet til børnekonventionen og overvejelserne i forhold til den eventuelle lovgivning.

5.6. Et retssociologisk perspektiv lovgivningen om svangerskabsafbrydelse i forhold til juridisk abort

I det følgende diskuteres muligheden for at lovgive om juridisk abort, ud fra udvalgte relevante retssociologiske teorier. Diskussionen tager sit udgangspunkt i tilblivelsen af lov nr. 350/1973.

Efter lov om svangerskabsafbrydelse af 1956 skete der gradvist en holdningsændring så lovgivningen ikke længere fungerede efter sin hensigt⁷⁷. Dele af befolkningen havde bevæget sig væk fra den daværende svangerskabslovgivning, i og med loven gentagne gange blev overtrådt og en stor del af befolkningen accepterede dette⁷⁸. Set ud fra et retssociologisk perspektiv, kan Habermas' teori forklare dette. Habermas mener at lovgivning skal udspringe af debat i befolkningen for at lovene kan opfattes som legale og legitime⁷⁹. De daværende regler havde ikke den nødvendige folkelige forankring⁸⁰, hvorfor loven ikke længere fandtes anvendelig. Ud fra dette synspunkt var det således nødvendigt for lovgiver, at ændre loven så denne var i overensstemmelse med borgernes holdning.

Habermas mener der eksisterer to sider af samfundet. Den ene side kalder han systemverdenen og den anden side betegner han som livsverdenen⁸¹. Habermas mener at såfremt man regulerer inden-

⁷⁵ Det vil dog nedenfor i afsnit 8, diskuteres hvorvidt der foreligger en forpligtelse for manden til selv at benytte prævention.

⁷⁶ Mandens egen forpligtelse til at benytte prævention vil blive diskuteret nedenfor i afsnit 8.

⁷⁷ Hensigten var at de kvinder der blev gravide skulle føde børnene, og der kunne kun i særligt opregnede situationer, blive tale om svangerskabsafbrydelse. Dette er beskrevet ovenfor i afsnit 5.1.

⁷⁸ Dette viste sig ved at debatten omkring ligeret for mænd og kvinder var i stor fokus og mange interessegrupper presede på for at sikre kvinders selvbestemmelsesret - <http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/fri-abort/> - 'Optakten til indførelsen af 'fri abort'

⁷⁹ Dalberg-Larsen, Lovene og livet side 130.

⁸⁰ Dalberg-Larsen, Lovene og livet side 130.

⁸¹ Dalberg-Larsen, Lovene og livet side 77.

for livsverden kan lovgivningen få uheldige effekter. Eftersom svangerskabsafbrydelse og juridisk abort vedrører moralske spørgsmål⁸² må disse områder anses for værende indenfor Habermas' livsverden. Det man imidlertid så i forhold til lov nr. 350/1972 var, at loven fik den ønskede virkning⁸³, uden synlige uheldige effekter, hvorfor det samme vil kunne blive tilfældet ved lovregulering af juridisk abort, selvom det er et område indenfor Habermas' livsverden.

Dalberg-Larsen mener, ligesom Habermas, at debatten om lovgivning bør udspringe af befolkningens debat. Han vurderer ligeledes, at de regler der ikke opfattes som legitime ikke bliver efterlevet i samme omfang som regler der opfattes som legitime⁸⁴. Det kan således diskuteres om der foreligger en sådan ændring i befolkningens opfattelse i dag i henhold til juridisk abort, som man så det være tilfældet i forbindelse med svangerskabsafbrydelse.

En Gallup-undersøgelse viser at 68 % af befolkningen mener at manden skal have ret til at få en juridisk abort, hvis han er blevet narret af kvinden til at få et barn⁸⁵. Der må således kunne argumenteres for at der eksisterer en folkelig opbakning til juridisk abort i disse situationer. Det problematiske i en folkelig debat er, at sikre sig at formidlingen af argumenterne sker på en sådan måde, at befolkningen rent faktisk er klar over hvad lovgivningen får af betydning, så de derved har mulighed for at danne sig et overblik på et oplyst grundlag, hvor argumenterne ikke er påvirket af forskellige interessegruppers mudderkastning og retoriske flosker. Selvom befolkningen generelt synes juridisk abort bør være tilladt i situationen hvor manden er blevet narret, er det tvivlsomt hvorvidt de vil svare på samme måde, hvis det blev oplyst, helt konkret, hvilke konsekvenser juridisk abort kan have for barnet og for samfundet. Debatten i befolkningen kan blive påvirket af de følelsesladede dilemmaer som juridisk abort indleder. Henset hertil synes det således mere fordelagtigt for befolkningen og for lovgivningsprocessen⁸⁶, at det er eksperter⁸⁷ som fører debatten idet man derved opnår en lov som bygger på objektive kriterier, frem for de mere følelsesmæssige.

At lade eksperter fører debatten og bestemme lovgivningen vil stemme overens med en gren af den retsoptimistiske⁸⁸ teori opfattelse. Denne mener ikke, som Dalberg-Larsen og Habermas, at det er afgørende for lovgivningens legitimitet, at den er blevet til gennem en folkelig forankring. I stedet anser retsoptimisterne det for tilstrækkeligt, at lovgiver blot sikre sig, at lovgivningen er udformet så klart og forståeligt at reglerne ikke kan misforstås. Gør lovgiver det, vil der kunne lovgives om næsten hvad som helst⁸⁹. En ekspertgruppe af jurister vil kunne sikre loven en klar og forståelig udformning⁹⁰.

Indenfor de retspessimistiske teorier tillægger man derimod ikke retten megen betydning som samfundsregulator, og dele af den retspessimistiske teori fornægter helt at retten har denne funktion⁹¹. Eugen Ehrlich mener, at det er de uformelle normer i samfundets enkelte dele, der udgør den centrale reguleringsfaktor⁹².

⁸² Dalberg-Larsen, Lovene og livet side 77.

⁸³ De ønskede virkninger er beskrevet ovenfor i afsnit 5.3.3.

⁸⁴ Dalberg-Larsen, Lovene og livet side 130.

⁸⁵ <http://www.politiko.dk/nyheder/politikere-afliver-ideen-om-juridisk-abort-til-maend>

⁸⁶ Dalberg-Larsen, Lovene og livet kapitel 4.

⁸⁷ Dalberg-Larsen, Lovene og livet side 123.

⁸⁸ Dalberg-Larsen, Lovene og livet side 81 – det er den nr. 3 af Dalberg-Larsen beskrevne reoptimistiske teori der vil blive henvist til i det følgende.

⁸⁹ Dalberg-Larsen, Lovene og livet side 81.

⁹⁰ Dalberg-Larsen, Lovene og livet side 89.

⁹¹ Dalberg-Larsen, Lovene og livet side 82.

⁹² Dalberg-Larsen, Lovene og livet side 82.

Ser man på udviklingen i forbindelse med lov nr. 350/1973 vil retsoptimisterne⁹³ ganske givet argumentere for, at lovreguleringen heraf løbende var med til at ændre befolkningens holdning til svangerskabsafbrydelse, således at det var retten der ændrede befolkningens opfattelse⁹⁴. Retspessimisterne vil på den anden side, argumentere for, at det er befolkningens holdninger, der skabte lov nr. 350/1973. Havde befolkningen ikke den samme opfattelse som loven om svangerskabsafbrydelse tilsagde det, ville befolkningen ikke forlige sig med den⁹⁵.

Der synes at eksistere to forskellige holdninger til juridisk abort. Den første omhandler en fælles retsbevidsthed i befolkningen, om at tage ansvar for ens handlinger derigennem, at det således også er begge forældres opgave at forsørge et barn⁹⁶. Den anden omhandler opbakning til indførelse af juridisk abort i situationen som er specialets omdrejningspunkt⁹⁷. Spørgsmålet er dog hvilken af disse to befolkningsbevidstheder der vejer tungest i befolkningen. Er det den første vil man ud fra den retspessimistiske teori mene at området omhandlende juridisk abort ikke er et område, hvor lovgiver bør forsøge sig med lovgivning, idet det er befolkningen grundlæggende værdier og holdninger der tilsiger den nuværende retstilstand⁹⁸. Er det den anden opfattelse der hersker, er der ud fra den retspessimistiske teori således intet i vejen for at lovgive, men lovens virkninger skyldes, at det i forvejen var en opfattelse som befolkningen havde.

Retsoptimisterne vil derimod mene, at lovgivning omkring juridisk abort, vil kunne anvendes som samfundsregulator, af befolkningens opfattelse, såfremt det er den første opfattelse der hersker og det vil under alle omstændigheder være muligt, at regulere indenfor området, så længe man har stor fokus på lovens udformning. Der hersker således uenighed om hvilken virkning en lov har og hvad der er baggrunden for denne virkning.

Man kan benytte sig af lov nr. 350/1973 som indikator for hvad der fik denne lov til at virke efter sin hensigt, og hvorledes det i så fald vil kunne lade sig gøre, at sikre lov om juridisk aborts virkning. Det kan argumenteres for, at grunden til at lov om svangerskabsafbrydelse fik den virkning som man fra lovgivers side havde ønsket⁹⁹, var at den udsprang af befolkningens holdning¹⁰⁰ eftersom det var debatten og den øgede fokus på kvinders ligestilling og ret til selvbestemmelse, der udløste politikernes stillingtagen til dette. Loven blev udformet så den stemte overens med befolkningens opfattelse. Debatten i samfundet omkring juridisk abort, har indtil videre alene indfundet sig mellem de forskellige interesseorganisationer, politikerne og blandt de dele af befolkningen der er berørt af problematikken omkring mandens retstilling over for et uønsket barn. Ovennævnte Gallup-undersøgelse synes ikke at kunne give tilstrækkeligt udtryk for hvad befolkningen mener, eftersom det kan diskuteres hvorvidt grundlaget de har svaret ud fra har været tilstrækkeligt oplyst.

Henset til ovenstående synes spørgsmålet om juridisk abort, således ikke at have gennemgået den tilsvarende udvikling som lov nr. 350/1973 havde gjort det inden 1973, hvorfor man i forbindelse med lov om juridisk abort kan stille sig tvivlsom overfor, om loven vil blive opfattet som legitim af befolkningen. Henset til ovennævnte retsoptimistiske teori vil man dog kunne sikre en effektiv lovgivning såfremt den bliver udformet på en tilstrækkelig klar måde. Med udgangspunkt i denne holdning til lovgivning, vil lov om juridisk aborts udformning blive behandlet nedenfor i afsnit 9.4.

⁹³ Dalberg-Larsen, Lovene og livet side 81.

⁹⁴ Dalberg-Larsen, Lovene og livet side 81.

⁹⁵ Dalberg-Larsen, Lovene og livet side 82 – Eugen Ehrlich.

⁹⁶ Hvorvidt denne opfattelse udspringer af retten eller befolkningsopfattelse vil ikke blive diskuteret.

⁹⁷ Jf. Gallup undersøgelsen.

⁹⁸ Dalberg-Larsen, Lovene og livet side 83.

⁹⁹ Jf. afsnit 5.3.3.

¹⁰⁰ Dalberg-Larsen. Lovene og livet side 215.

6. Barnets retsstilling

6.1. Det historiske perspektiv

Allerede før Danske Lov blev indført i Danmark, var det afgørende for barnets ret til blandt andet bidrag, om dennes forældre var gift eller ej. På daværende tidspunkt var det på ingen måde accepteret i samfundet, at man fik børn udenfor ægteskabet, og det fik konsekvenser for det barn, hvis forældre ikke var gift med hinanden, idet barnet derved ikke tilhørte faderens slægt, og derfor ikke havde krav på hverken bidrag eller på at arve faderen¹⁰¹. I tiden efter Danske Lov fik man mere fokus på barnets ret til at blive forsørget¹⁰², og selvom det fortsat ikke var acceptabelt at få børn udenfor ægteskab, lovgav man om begge forældres pligt til at drage omsorg og forsørge det barn der var kommet til verden.

Der eksisterede frem til børnelovene af 7. maj 1937¹⁰³ et klart skel mellem ”ægtebørn” og ”uægtebørn”. Ved indførelse af disse love blev børn født uden for ægteskabet sikret samme retlige stilling i forhold til deres forældre, som børn født inden for ægteskabet. Barnet havde nu ret til at kende sin fader og til at bruge hans navn, og barnet fik endvidere arveret efter faderen¹⁰⁴. Der var dog stadig tale om to forskellige love vedrørende børn født i ægteskab og børn født udenfor ægteskab, og disse to love blev først samlet til én lov ved børneloven af 18. maj 1960¹⁰⁵. Her skete der også en skarpere adskillelse af reglerne om henholdsvis den privatretlige og den offentligretlige forsørgelsespligt¹⁰⁶. Den offentligretlige forsørgelsespligt var dog fortsat ikke ens for børn født henholdsvis i og uden for ægteskab før ved bistandsloven af 1976¹⁰⁷. I 1991 ratificerede man FN’s børnekonvention¹⁰⁸ i Danmark og det blev startskuddet til lovgivningen om barnets retsstilling som eksisterer i dag.

Det har altid været og vil altid være, en vigtig grundsten i et samfund, at der bliver født børn. Det er i særdeleshed også i samfundets interesse, at der bliver draget omsorg for disse børn og at de bliver forsørget økonomisk. Ser man på lovgivningen i et historisk perspektiv, har lovgiver ønsket at sikre barnets ret til at blive forsørget, men man har samtidigt ikke ønsket, at det var det offentlige der skulle bære den økonomiske byrde. Allerede før det blev socialt accepteret at få børn uden for ægteskabet, blev begge forældre derfor pålagt ansvaret at forsørge barnet¹⁰⁹. Dette gjorde man ud fra den forudsætning, at det var en naturlig forpligtelse, for begge forældre og at det ikke skulle komme det offentlige til ugunst, at et barn blev født uden for ægteskabet.

Det offentliges forsørgelse af et barn er i dag også kun pålagt i særlige situationer. Dette skyldes både den økonomiske og den familiære samfundsudvikling. Det er i dag helt acceptabelt, at man får børn sammen uden at være gift, og forældrenes indbyrdes relation har således ingen indflydelse på barnets retsstilling. Familiemønstrene har gennemgået en ændring, som en konsekvens af blandt andet kvindens ligestilling på arbejdsmarkedet og opgøret med det traditionelle kønsrollemønster. Kvinderne er stort set, lige så knyttet til arbejdsmarkedet som manden¹¹⁰ og er ikke længere øko-

¹⁰¹ Delbetænkning nr. 1389/2000, kapitel 3.

¹⁰² Delbetænkning nr. 1389/2000, kapitel 3.

¹⁰³ Lov nr. 132/1937 og lov nr. 131/1937

¹⁰⁴ Delbetænkning nr. 1389/2000, kapitel 3.

¹⁰⁵ Lov nr. 200/1960.

¹⁰⁶ Delbetænkning nr. 1389/2000, kapitel 3.

¹⁰⁷ Delbetænkning nr. 1389/2000, kapitel 3.

¹⁰⁸ Børnekonventionen.

¹⁰⁹ Delbetænkning nr. 1389/2000, kapitel 3.

¹¹⁰ Undersøgelse fra Danmarks statistik:

<http://www.danmarksstatistik.dk/da/Statistik/emner/beskaeftigelse/arbejdskraftundersoegelsen.aspx?tab=nog>

nomisk afhængig af manden. Det er derfor også blevet en mulighed for kvinden at træffe et aktivt valg om at få børn alene. Enten ved kunstig befrugtning¹¹¹ eller ved at adoptere¹¹². Man har fra lovgivers side etableret et økonomisksikkerhedsnet for barnet i denne situation¹¹³.

Selvom der er sket en stor udvikling i familiemønstrene, har barnets behov ikke forandret sig gennem tiden. For at barnet kan komme samfundet til gavn senere i livet, har det stadig lige meget brug for omsorg og økonomisk forsørgelse, som det altid har haft.

6.2. Gennemgang af lovgivning omkring barnets retsstilling

Nedenfor vil lovgivning om barnets retsstilling blive analyseret med fokus på hvilke rettigheder og forpligtelser henholdsvis barnet og faderen har under nuværende lovgivning, og hvilken betydning lovgivning om juridisk abort vil have for parterne. Vil man lovgive om mandens ret til at vælge et barn fra, bliver det første spørgsmål, hvorvidt man kan afvige fra barnets etablerede ret til at kende sit biologiske ophav, og derved også diskussionen om en ændring af den nuværende børnelov. Det andet spørgsmål bliver, såfremt faderen til barnet ikke bliver økonomisk ansvarlig, hvem skal da bære byrden for barnets forsørgelse? Herunder vil man skulle se på den nuværende børnetilskudslov og et eventuelt erstatningsretligt spørgsmål i forholdet mellem barn og moder.

6.3. Forældreansvarsloven

6.3.1. Tilblivelse og hensyn

Som følge af et ønske fra lovgivers side om at sikre ligestilling mellem moderen og faderen til et barn, således at faderen skal have samme mulighed for at opnå forældremyndighed som moderen, blev reglerne om forældremyndighed og samvær udskilt fra myndighedsloven i 1995¹¹⁴. Man ønskede at lovgivningen skulle afspejle de nye familiemønstre, som i langt højere grad end tidligere bestod af ugifte forældre. Både af hensyn til den ugifte fader, som inden denne lov af 1995, havde en svækket stilling i forhold til forældremyndighed og samvær overfor den ugifte moder, men ikke mindst også af hensyn til barnet¹¹⁵. Lovændringerne frem til den nuværende forældreansvarslov har i forhold til faderen i høj grad, ligestillet ham med moderen, og derved sikret, at barnet på bedst mulig vis har mulighed for samvær med både moderen og faderen. Hovedformålet med loven er ændret fra tidligere i langt højere grad, at tage hensyn til forældrene, til nu at vægte hensynet til barnet højere end hensynet til forældrene.

Forældreansvarsloven sikrer faderens mulighed for forældremyndighed og samvær, hvor han gerne vil have rettigheder over barnet, og loven er derfor irrelevant for manden der ikke ønsker rettigheder over barnet. Det er dog alligevel relevant at inddrage i sammenhæng med juridisk abort, da forældreansvarslovens fokuspunkt er hensynet til barnet, og det derfor er nødvendigt at tegne et billede af, hvilke rettigheder barnet har i henhold til forældreansvarsloven og derigennem over for faderen.

6.3.2. Nuværende retstilstand

Børn og unge er, så længe de er under 18 år og ikke er gift, under forældremyndighed. Forældremyndighedens tilblivelse fastslås efter reglerne i forældreansvarsloven¹¹⁶.

¹¹¹ Kunstigbefrugtningslov § 1, stk. 1.

¹¹² Adoptionsloven

¹¹³ Børnetilskudsloven § 1, jf. lov nr. 1398/2012, § 1, nr. 2.

¹¹⁴ Lov nr. 387/1995

¹¹⁵ Lov nr. 387/1995 § 17.

¹¹⁶ Forældreansvarsloven.

Forældreansvarslovens § 2, fastslår de rettigheder og forpligtelser som forældremyndighedsindehaver har overfor barnet. Det fremgår af lovens § 2, stk. 3, at det tillige er forældremyndighedsindehaveren der kan anvende barnets indtægter til dets underhold og efter § 4 skal afgørelser efter loven træffes ud fra, hvad der er til barnets bedste.

I lovens § 6ff., er det opregnet hvordan man bliver indehaver af forældremyndigheden. Der eksisterer ikke noget krav om, at et barn skal have to forældremyndighedsindehavere og det er ikke nødvendigvis barnets biologiske forældre der har forældremyndigheden¹¹⁷.

Det fremgår endvidere af forældreansvarsloven § 19, at barnet har ret til samvær med den forælder det ikke har bopæl hos. Selvom barnet har ret til samvær, må det anses som værende en rettighed som barnet, eller andre i barnets interesse, ikke kan påberåbe sig, såfremt faderen ikke ønsker det, da det er svært at forestille sig, at det skulle være til barnets bedste at have samvær med en fader, der ikke har haft interesse i at barnet blev født. I betænkning nr. 1475/2006¹¹⁸ fremgår det også at man har fundet barnets ret til samvær værdifuldt at understrege, men at der alene er tale om en moralsk/politisk tilkendegivelse. Der blev i udvalget diskuteret, hvorvidt man burde kunne tvinge en forælder til samvær med barnet. Udvalget afviste dog hurtigt dette med begrundelsen om, at man ikke anså det som en opgave for det offentlige at varetage¹¹⁹. Generelt må man sige, at reglerne om samvær, må anses at omhandle forældre der i forvejen har haft en eller anden form for kontakt med barnet, og det er til barnets bedste at den kontakt opretholdes. Det betyder derfor også, at reglerne om barnets ret til samvær ikke er tiltænkt situationen med manden, der ikke har haft et ønske om at blive fader til barnet.

Manden der ikke er gift med moderen til barnet og som ikke har indgået aftale om fælles forældremyndighed vedrørende barnet, kan afstå fra forældremyndigheden, ved ikke at underskrive en erklæring, hvorigennem han ellers vil være forpligtet til at skulle drage omsorg for barnet og træffe afgørelse om dets personlige forhold ud fra barnets interesse og behov jf. forældreansvarslovens § 2, stk. 1, og barnet kan ikke påberåbe sig sin ret til samvær med en fader, der ikke ønsker det.

6.4. Børneloven

6.4.1. Tilblivelse og hensyn

Det følger af børnekonventionen artikel 7, at et barn, så vidt muligt, har ret til at kende sine forældre. Danmark har ratificeret denne konvention og det skal derfor sikres, at ethvert barn der fødes i Danmark har kendskab til sine biologiske forældre, så vidt dette er muligt. Børnekonventionens artikel 7, fordrer ikke at barnet har ret til samvær med forældrene.

Artikel 7 er et udtryk for, at det blandt andet må anses at have en psykologisk betydning for barnet, at det har kendskab til sine biologiske forældre og, at barnet har mulighed for at kende til eventuelle arvelige sygdomme. Dette har lovgiver søgt at sikre i børneloven¹²⁰, der regulerer etableringen og ændring af faderskab og moderskab.

6.4.2. Delbetænkning 1997 nr. 1350.

I 1992 blev der nedsat et udvalg, der skulle komme med forslag til revision af lov om barnets retsstilling fra 1960. Delbetænkning nr. 1350/1997 blev afgivet af Børnelovsudvalget d. 17. november

¹¹⁷ Jf. forældreansvarsloven § 13, stk. 2.

¹¹⁸ Betænkning nr. 1475/2006.

¹¹⁹ Betænkning nr. 1475/2006, afsnit 2.3.2.

¹²⁰ Lov nr. 18/2014.

1997. Udvalgets betænkninger og forslag blev fundamentet til børneloven¹²¹, hvor der skete en omfattende revision af faderskabsreglerne¹²².

Børnelovsudvalget var meget optaget af, at barnet skulle have ret til at kende sine biologiske forældre. Man forklarede i denne sammenhæng, at man især ofte ved adopterede børn ser en søgen efter det biologiske ophav, og at man derfor må anse barnets behov for at kende sine forældre, som en meget vigtig del af barnets udvikling.¹²³ Udvalget udtalte ligeledes, hvor vigtigt det er for et barn, at have såvel en moderskikkelse, som en faderskikkelse, og at det er til barnets bedste at have samvær med begge sine forældre. Børnelovsudvalget ønskede at sikre, at Danmark overholdt bestemmelserne i de ratificerede internationale konventioner vedrørende barnets retstilling¹²⁴.

Det Børnelovsudvalget imidlertid ikke tog stilling til, men dog alligevel kort berørte i delbetænkningen var spørgsmålet om, hvorledes faderskab i alle relationer skal udløse fulde retsvirkninger. Man tænkte her på situationen, hvor faderskabet til en enlig kvindes barn bliver fastslået, men hvor faderen ikke har eller ikke ønsker at have forbindelse med barnet eller at tage del i ansvaret og omsorgen for barnet¹²⁵. Man var altså fra udvalgets side opmærksomme på situationen hvor faderen ikke ønskede barnet, men man ytrede ikke noget om lovregulering i en sådan situation. Man har ikke vendt problematikken i forbindelse med lovændringer af børneloven.

6.4.3 Nuværende retstilstand

I forhold til registrering af faderskab i forbindelse med fødslen skelnes der mellem, hvorvidt barnet fødes af en gift kvinde eller en ugift kvinde. Er der tale om et barn der fødes af en gift kvinde, vil manden der er gift med kvinden blive registreret som faderen til barnet, med mindre ægtefællerne er separerede, eller moderen indenfor de sidste 10 måneder før fødslen havde en anden ægtefælle eller registreret partner, eller hvis begge ægtefæller anmoder om, at der rejses faderskabssag¹²⁶. Er der i stedet tale om en ugift kvinde, vil manden kunne blive registreret som fader til barnet, hvis han skriver under på en ansvars- og omsorgserklæring¹²⁷.

Børneloven regulerer dog også situationen hvor det enten ikke er muligt for moderen at opgive én fader til barnet, eller hvor den mand eller de mænd hun har opgivet som fader eller mulig fader til barnet, ikke mener han eller de, er barnets fader. Her kan der enten ske en administrativ behandling af faderskabssagen efter børneloven kapitel 2, hvor den mulige fader samarbejder i sagsbehandlingen af faderskabssagen. Eller der kan ske en retlig behandling af faderskabssagen efter børneloven kapitel 3, hvor statsforvaltningen indbringer sagen for retten, fordi den mulige fader ikke samarbejder i sagsbehandlingen af faderskabssagen.

En mand kan således anerkende faderskabet efter børnelovens § 2, stk. 1 og § 14, stk. 1, ved at underskrive en omsorgs- og ansvarserklæring sammen med moderen, eller han kan anerkende faderskabet efter børnelovens § 14, stk. 2, såfremt betingelserne i bestemmelsen er opfyldte. Endvidere kan en mand blive dømt som fader i en sag, der indbringes for domstolene af Statsforvaltningen, såfremt udfaldet af de retsgenetiske undersøgelser viser, at manden utvivlsomt er barnets fader jf. børneloven § 20, stk. 1.

¹²¹ Lov nr. 460/2001

¹²² Christensen, Børneloven side 17.

¹²³ Delbetænkning nr. 1350/1997, afsnit 2.2.8.2

¹²⁴ Delbetænkning nr. 1350/1997, afsnit 2.2.8.2.

¹²⁵ Delbetænkning nr. 1350/1997, afsnit 2.2.8.

¹²⁶ Børneloven § 1, stk. 1 og Børneloven § 1, stk. 2, nr. 1-3.

¹²⁷ Børneloven § 2, stk. 1, 1. pkt. og § 14, stk. 1.

Grundet disse ovennævnte bestemmelser og som følge af moderens oplysningspligt efter børnelovens § 8, stk. 1, har lovgiver opstillet et grundigt regelsæt, der sikrer, at langt de fleste børn der fødes i Danmark, kan blive gjort bekendt med hvem der er deres biologiske forældre.

6.5. Børnebidragsloven

Børnebidragsloven regulerer den privatretlige forsørgelsespligt, hvilket vil sige barnets ret til at blive forsørget af sine forældre.

6.5.1. Delbetænkning 2000 nr. 1389¹²⁸

Børnelovsudvalget blev i forbindelse med deres forslag til revision om lov vedrørende barnets retstilling samtidigt bedt om at overveje, om børnelovsreglerne i forhold til forsørgelse var rimelige og tidssvarende, og de kunne i den forbindelse foreslå ændringer, ikke blot i børneloven, men også i dertil knyttet lovgivning hvori, der fandtes regler om børns forsørgelse¹²⁹. Baggrunden for denne revision var det ændrede familiemønster, hvor man oftere så at moderen og faderen ikke levede sammen¹³⁰. Udvalget fandt det vigtigt udtrykkeligt at fremhæve, at det var barnet der var interesse- og rettighedssubjekt i forhold til forsørgelse og børnebidrag, og at pengene jf. børnebidragsloven derfor tilkommer barnet¹³¹. Udvalget fandt, at bidragets størrelse burde udregnes i forhold til barnets interesse og behov og under hensyn til forældrenes livsvilkår¹³².

Man har ikke ønsket at tillægge barnet partsstatus i henhold til at kræve børnebidrag, da man fra udvalgets side har ment, det var vigtigt at barnet ikke blev placeret i en konfliktsituation vedrørende dets eget underhold¹³³.

Ved betænkningen blev der opregnet et lovforslag, hvor man i høj grad ønskede at præcisere, at det var barnets interesse og behov der var i absolut højsæde. Endvidere gik man ind i diskussionen omkring bidragets størrelse, og i hvilke situationer der skulle betales bidrag, samt hvornår det ikke var nødvendigt blandt andet grundet et omfattende samvær med barnet for den ellers bidragspligtige part¹³⁴. Endeligt blev det anbefalet fra udvalgets side, at der var de retlige forældre, der burde have forsørgelsespligten, og man mente ikke, at det skulle være muligt at tilpligte stedforældre og plejeforældre denne¹³⁵.

6.5.2. Nuværende retstilstand

Forældrene er jf. børnebidragsloven § 13, forpligtet til at forsørge barnet, opdrage barnet, og sørge for at barnet kan uddannes, dog under hensyn til forældrenes livsvilkår og efter hvad der er til barnets bedste. Her har man sikret barnets ret til forsørgelse, og såfremt der er to forældre til barnet, har de begge pligt til at forsørge det, også selvom det kun er den ene af forældrene der har forældremyndigheden¹³⁶.

Det følger af børnebidragslovens § 18, at bidrag efter kapitel 2 i denne lov, tilkommer barnet. Udgifterne ved barnets forsørgelse betales til forældremyndighedsindehaverne, eller såfremt der kun er

¹²⁸ Delbetænkning nr. 1389/2001.

¹²⁹ Delbetænkning nr. 1389/2001, pkt.5.

¹³⁰ Delbetænkning nr. 1350/1997, side 23.

¹³¹ Delbetænkning nr. 1389/2000, side 22, afsnit 2.2.3.

¹³² Delbetænkning nr. 1389/2000, side 22, afsnit 2.2.3.

¹³³ Delbetænkning nr. 1389/2000, side 22, afsnit 2.2.3.

¹³⁴ Delbetænkning nr. 1389/2000, side 42, afsnit 4.5.3.

¹³⁵ Delbetænkning nr. 1389/2000, side 20, afsnit 2.1.1, 1. afsnit

¹³⁶ Jf. børnebidragsloven § 13.

én forældremyndighedsindehaver, til denne eller til bopælsforælderen, hvis der er fælles forældremyndighed, men barnet kun bor hos den ene.

Hvis faderen ikke betaler bidraget til barnets forsørgelse, kan statsforvaltningen pålægge ham at udrede bidraget til barnets underhold jf. børnebidragslovens § 13, stk. 2.

Vurderer moderen, at hun kan forsørge barnet alene, og at dette er til barnets bedste kan hun, som følge af hendes status som forældremyndighedsindehaver, hvorved hun kan træffe afgørelse om barnets personlige forhold ud fra barnets interesse og behov jf. forældreansvarslovens § 2, stk. 1, aftale med faderen, at han ikke skal betale til barnets forsørgelse.

6.6. Børnetilskudsloven

Børnetilskud tilkommer barnet jf. børnetilskudsloven § 7. Bestemmelserne i børnetilskudsloven skal være opfyldte før der kan ske udbetaling af tilskuddet.

Det ordinære børnetilskud ydes blandt andet, hvis den der alene har forældremyndigheden, er enlig forsørger¹³⁷. Der kan endvidere ydes et særligt børnetilskud, hvis betingelserne i børnetilskudsloven § 4, stk. 3 er opfyldte. Dette kan blandt andet være i tilfælde hvor faderskabet til barnet ikke er fastslået efter gældende regler jf. § 4, stk. 3, nr. 1, eller når barnet adopteres af en enlig person jf. § 3, stk. 3, nr. 3.

6.7. Barnets øvrige lovregulerede rettigheder

6.7.1. Børne- og ungeydelsesloven

Der udbetales en børne- og ungeydelse kvartalvis¹³⁸ fra det offentlige, hvis størrelse er bestemt ud fra barnets alder og modtagerens indtægtsgrundlag¹³⁹. Betingelserne i børne- og ungeydelsesloven § 2, skal være opfyldt før man kan modtage ydelsen.

6.7.2. Arveloven

Arveladers nærmeste slægtsarvinger er arveladeres børn. Slægtsskab foreligger mellem barnet og dens retlige moder og barnet og dens retlige fader. Når dette slægtsskab er fastslået efter reglerne i børneloven, har barnet arveret til sine forældres formue jf. arveloven § 1. Det betyder ligeledes, at forældrene arver efter barnet, hvis ikke barnet har efterladt sig børn eller andre livsarvinger¹⁴⁰.

Arvelader kan ikke testamentere over tvangsarven¹⁴¹, hvorfor barnet af en mand, der ikke har ønsket barnet født, som minimum, har krav på tvangsarven hvis manden dør før barnet, og omvendt hvis det er barnet der dør først.

Hverken manden eller barnet kan, når slægtsskabet er etableret modsætte sig arvereglerne, men barnets værge kan antageligt på barnets vegne give afkald på arven efter arveloven § 42, stk. 1.

6.7.3. Navneloven

Det er forældremyndighedsindehaveren der beslutter barnets navn inden for 6 måneder efter fødslen¹⁴². Barnet har ret til at få faderens efternavn jf. navneloven § 4, stk. 1, nr. 2.

¹³⁷ Jf. børnetilskudsloven § 2, stk. 1, nr. 1.

¹³⁸ Børne- og ungeydelsesloven § 5, stk. 3, 1. pkt.

¹³⁹ Børne- og ungeydelsesloven § 1 og § 1a.

¹⁴⁰ Arveloven, § 2 stk.1.

¹⁴¹ Arveloven, § 5, stk. 1.

¹⁴² Jf. navneloven § 1, stk. 1.

6.7.4. Indfødsretsloven

Barnet har ret til dansk indfødsret jf. indfødsretsloven § 1, stk. 1, såfremt faderen er dansk.

6.8. Barnets retstilling i henhold til juridisk abort

Det er en vanskelig problematik, når man stiller barnets retstilling overfor mandens. Barnet har brug for omsorg og økonomisk forsørgelse. Dette er både til barnets bedste, men også til gavn for samfundet, fordi der er behov for at der fødes børn og at disse forsørges. Omvendt har man en klar dansk tradition for at sikre fundamentale rettigheder¹⁴³, herunder folks selvbestemmelsesret, hvorfor man også synes det burde være op til manden at beslutte om han vil være fader. Diskussionen om juridisk abort, vil alt andet lige blive en diskussion om hvorvidt det er barnets rettigheder eller mandens rettigheder der er vigtigst ud fra et samfundsmæssigt perspektiv.

Lovgiver man om juridisk abort, vil den nuværende lovgivning, der omhandler barnets retstilling skulle reguleres. Spørgsmålet bliver derigennem, hvilke love der skal ændres og hvilke konsekvenser dette får for barnets retstilling.

Forældreansvarsloven vil ikke skulle gennemgå ændringer, som følge af lovgivning om juridisk abort, da manden allerede i dag kan frasige sig forældremyndigheden.

Manden kan efter nuværende lovgivning, ikke frasige sig faderskabet efter børneloven, forpligtelsen til at forsørge barnet efter børnebidragsloven, eller nægte barnet arveret. Endvidere har barnet ret til faderens efternavn og indfødsret. Disse rettigheder for barnet er en følge af faderskabets etablering, og lovgiver man om juridisk abort, vil det bevirke, at manden kan frasige sig dette, hvorfor faderskabet ikke etableres. Det er således ikke nødvendigt med regulering af børnebidragsloven, arveloven, navneloven og indfødsretsloven, da barnet som følge af det manglende etablerede slægtsskab ikke vil have disse rettigheder overfor den biologiske fader.

Nedenfor vil de to problemstillinger der opstår i forhold til barnets rettigheder såfremt der lovgives om juridisk abort blive belyst. Problemstillingerne vedrører henholdsvis faderskabet og den økonomiske forsørgelse.

6.8.1. Faderskabet

Hensynet til barnets mulighed for at kende sit biologiske ophav, har været vægtet højt fra børnelovsudvalgets side¹⁴⁴, og dette har lovgiver ligeledes etableret en sikker mulighed for gennem børnelovens bestemmelser. Samtidigt har man fra lovgivers side givet kvinden muligheden for at blive moder alene, enten ved kunstig befrugtning eller ved at adoptere alene. Det synes derfor relevant at diskutere, hvad forskellen er, set ud fra barnets perspektiv, med hensyn til kunstig befrugtning med anonym sæddonor og juridisk abort. Det der i delbetænkning nr. 1350/1997 blev lagt vægt på var, at det var det bedste for barnets udvikling, at det kendte til sit biologiske ophav¹⁴⁵. Eftersom dette ikke er muligt for barnet født efter kunstig befrugtning med anonym sæddonor, må man synes at kunne sidestille manden som har haft samleje med kvinden, men som ikke ønsker at være fader til barnet, med den anonyme sæddonor.

I forhold til moderen kan der argumenteres for, at situationerne netop ikke kan sidestilles med hinanden. Kvinden har i henhold til kunstig befrugtning foretaget et aktivt valg om at være eneforsørger, inden barnet blev til. I den anden situation kan kvinden først vurdere sin økonomiske situation når barnet er blevet til.

¹⁴³ Evald m.fl., Retsfilosofi, retsvidenskab og retskildelære Side 347

¹⁴⁴ Delbetænkning nr. 1350/1997, side 44, afsnit 2.8.2.

¹⁴⁵ Delbetænkning nr. 1350/1997 side 44, afsnit 2.8.2.

Set ud fra et lovgivnings perspektiv, kan det synes svært at argumentere for, at det er vigtigere af hensyn til barnets udvikling at lovgive om barnets ret til at kende sin biologiske fader, som ikke ønsker barnet, når man har accepteret præmissen i forbindelse med kunstig befrugtning med anonym sæddonor. Fra barnets synspunkt må disse to situationer synes ens, og argumentet med barnets behov for at kende sit biologiske ophav, som en vigtig grund til ikke at lovgive om juridisk abort, synes at smuldre, når man netop accepterer det i henhold til kunstig befrugtning. Denne problematik vil blive behandlet yderligere nedenfor i afsnit 7.4.2.

6.8.1.1 Traktatretten

Efter at Danmark i 1973 ved kongelig resolution og med folketingets samtykke ratificerede Wienerkonventionen om traktatretten af 1969¹⁴⁶, har Danmark underlagt sig forpligtelsen¹⁴⁷ om at opfylde de traktater man indgår i, i god tro¹⁴⁸.

Ved indførelse af juridisk abort, og derved en ændring af børneloven vedrørende etableringen af faderskabet, vil man skulle bryde med børnekonventionens artikel 7, som man har forpligtet sig til at overholde, som følge af artikel 2 i børnekonventionen¹⁴⁹. Herigennem har man forpligtet sig til at respektere og sikre de rettigheder, der er fastsat i konventionen og derved altid at lade barnets tarv komme i første række¹⁵⁰. Som fastslået ovenfor i afsnit xx, er man alene folkeretligt forpligtet hertil, eftersom man ikke har inkorporeret børnekonventionen i dansk ret. Spørgsmålet er hvilke konsekvenser det får for Danmark, såfremt man ikke længere kan overholde betingelserne i børnekonventionen.

Først skal det vurderes, hvorvidt det vil være muligt for Danmark at trække sig tilbage fra aftalen omkring børnekonventionen. Det følger af Wienerkonventionen om traktatretten artikel 44, at en deltager stat kun kan trække sig ud af en traktat som helhed¹⁵¹ og det gælder kun for de situationer, der er hjemlet i selve traktaten eller i Wienerkonventionen om traktatretten jf. artikel 42, stk. 2. Det fremgår af børnekonventionens artikel 52, at en deltagerstat kan opsig konventionen ved skriftlig meddelelse til de Forenede Nationers Generalsekretær, hvorefter opsigelsen træder i kraft ét år efter at Generalsekretæren har modtaget meddelelse herom. Det kan ikke anses som værende en mulighed at indtræde på ny med et forbehold efter Wienerkonventionen om traktatretten artikel 19, eftersom forbeholdet om at tilsidesætte barnets tarv i forhold til kendskab til faderskabet, må antages at falde ind under undtagelsesbestemmelsen i artikel 19 c, da et forbehold mod artikel 7 i børnekonventionen synes at være uforeneligt med traktatens hensigt og formål.

Vælger Danmark ikke at opsig børnekonventionen og samtidigt lovgive om juridisk abort, vil der i stedet være tale om et traktatbrud¹⁵², eftersom man ikke længere opfylder sin forpligtelse om at overholde børnekonventionen. Derved vil man også foretage et forsætligt valg om at lovgive imod en indgået konvention. Sanktionsmuligheden i forbindelse med et traktatbrud er som udgangspunkt at de andre lande der har indgået aftale om denne traktat, kan opsig traktaten efter enstemmig

¹⁴⁶ Wienerkonventionen om traktatretten.

¹⁴⁷ Der er tale om en folkeretlig forpligtelse jf. Germer, Folkeretten side 23..

¹⁴⁸ Wienerkonventionen om traktatretten artikel 26.

¹⁴⁹ Børnekonventionen artikel 2.

¹⁵⁰ Børnekonventionen artikel 3, stk. 1.

¹⁵¹ Wienerkonventionen om traktatretten Artikel 44, opregner undtagelsesbestemmelserne i forhold til opsigelse af kon-trakt som helhed.

¹⁵² Wienerkonventionen om traktatretten artikel 60 stk. 3, b.

overenskomst¹⁵³. Dette gælder dog ikke såfremt krænkelsen angår en humanitær traktat¹⁵⁴, hvilket vil kunne diskuteres hvorvidt det foreligger i denne situation¹⁵⁵.

Der er således ingen sanktionsmuligheder overfor Danmark såfremt de bryder med børnekonventionen. Spørgsmålet er dog, om det kan anses for ønskværdigt for Danmark enten at opsiges børnekonventionen eller at bryde med traktaten, idet man netop gerne har villet forpligte sig til at overholde disse regler. Danmark har i denne forbindelse en stærk tradition for at respektere forskellige menneskerettigheder¹⁵⁶, hvilket også fremgår af Grundloven¹⁵⁷. I internationale sammenhænge må det formodes at miskreditere Danmark, såfremt man vælger enten at opsiges børnekonventionen eller man bryder med den, eftersom Danmark kan blive anset som værende et land, der ikke tilgodeser fundamentale rettigheder.

Der er dog intet der tyder på, at man har nogen intentioner om at ville bryde eller opsiges børnekonventionen i og med det har været diskuteret i betænkning nr. 1546/ 2014, hvorledes man skulle vælge at inkorporere børnekonventionen i dansk ret. Selvom udvalget af denne betænkning flertal¹⁵⁸ fandt, at der ikke burde ske inkorporering, var begrundelsen herfor ikke, at man ikke fandt det ønskværdigt at sikre disse rettigheder gennem lov i Danmark, men snarere at man blandt andet fandt, at der eksisterede nogle bestemmelser, som man på nuværende tidspunkt ikke fandt for inkorporerings-egne¹⁵⁹. Lovgiver er ikke bundet af udvalgets bemærkninger, men det må alligevel formodes at man tager udvalgets betænkning med i vurderingen, når spørgsmålet om en eventuel inkorporering finder sted. Selvom flertallet ikke fandt det ønskværdigt at inkorporere børnekonventionen i dansk ret, skyldtes dette nogle andre hensyn, end at man ønsker at Danmark ligefrem burde opsiges den, eller bryde med den.

Danmarks forpligtelse i henhold til børnekonventionen, og lovgivers formodede ønske om at oprettholde og etablere fundamentale rettigheder for børn, må anses for værende en stor barriere i forhold til lovgivningen om juridisk abort.

6.8.2. Den økonomiske forpligtelse

Hvis ikke et faderskab etableres mister barnet sin privatretlige forsørgelsesret overfor andre end moderen. Der er dog i nuværende lovgivning allerede sikret barnet et økonomisk sikkerhedsnet, såfremt der kun er én forsørger, dette er nemlig reguleret i børnetilskudsloven.

Som det fremgår af børnetilskudslovens § 7, tilkommer børnetilskuddet barnet. Såfremt der er tale om en ene forældremyndighedsindehaver, der er enlig forsørger, ydes der et ordinært børnetilskud der årligt udgør 3.692 kr. Efter børnetilskudslovens § 4, stk. 1, ydes der et særligt børnetilskud hvis betingelserne i § 4, stk. 4 nr. 1-3 er opfyldte. Det særlige børnetilskud udgør 8.436 kr. årligt.

Efter nuværende lovgivning kommer det offentlige til at træde i mandens økonomiske sted, såfremt der lovgives om juridisk abort. Derved opstår spørgsmålet om det er en opgave det offentliges vil

¹⁵³ Wienerkonventionen om traktatretten artikel 30, stk. 2, nr. 1 og 2.

¹⁵⁴ Wienerkonventionen om traktatretten, artikel 60, stk. 5.

¹⁵⁵ Denne diskussion vil ikke blive foretaget i dette speciale.

¹⁵⁶ Evald m.fl., Retsfilosofi, retsvidenskab og retskildelære side 347.

¹⁵⁷ Grundlovens § 71-77

¹⁵⁸ Betænkning nr. 1546/2014, side 256 – 6 medlemmer for en inkorporering. Side 264 – 4 medlemmer kunne ikke støtte en anbefaling af en inkorporering. Side 267 – 5 medlemmer ville ikke forholde sig nærmere til beslutningen på daværende tidspunkt, og kunne derfor ikke støtte en anbefaling af en inkorporering.

¹⁵⁹ Betænkning nr. 1546 /2014, side 213. Udvalget vurderede dog at børnekonventionen også indeholder nogle ganske detaljerede regler som giver børnene en bredere beskyttelse.

overtage, eller om man i stedet vil vælge at undtage ”juridisk abort børn” fra børnetilskudsloven, således det alene bliver moderens opgave at varetage den økonomiske forsørgelse.

Ved gennemgangen af den historiske udvikling ovenfor, har det tydeligt vist sig, at det allerede tidligt i forhold til barnets ret til forsørgelse, har været lovgivers ønske, at barnet i de allerfleste tilfælde skulle forsørges af forældrene selv. At man har indført lovgivning, der alligevel i nogle situationer pålægger det offentlige en form for forsørgelsespligt skyldes, at man ikke har ønsket at barnet skulle lide under manglende forsørgelse.

Det der kan tale imod det offentliges pligt til forsørgelse i situationen hvor manden har frasagt sig sine forpligtelser er, at kvinden aktivt har truffet valget om, at blive eneforsørger, hvorfor det kan diskuteres om det bør kunne ligges det offentlige til last, at hun har truffet denne beslutning. Diskussionen om, hvorvidt en kvinde der havde truffet et valg om at blive eneforsørger kunne få adgang til det særlige børnetilskud blev behandlet i U2007.341H. I sagen var B eneadoptant til A, hvorfor B søgte om særligt børnetilskud i medfør af børnetilskudslovens § 4, stk. 3, nr. 1-3. Trundholm Kommune vurderede, at enlige adoptanter ikke var berettiget til særligt børnetilskud efter § 4, stk. 3, nr. 3, idet man blandt andet lagde vægt på, at adoptanten ved adoptionen havde påtaget sig den fulde forsørgelsespligt. Det Sociale Nævns afgørelse, indeholdt ligeledes de overvejelser som Trundholm Kommunen havde gjort sig, og man fastslog også, at A havde påtaget sig den fulde forsørgelsespligt, som følge af at hun var eneadoptant. Ved klagen til Det Sociale Nævn påberåbte A sig, at kommunens afgørelse, var i strid med EMRK og lov om etnisk ligestilling, idet der skete forskelsbehandling af adopterede B, overfor børn der var født af en insemineret kvinde, eller af en kvinde som nægtede at oplyse navnet på den biologiske fader. Det som A i denne sammenhæng hævdede overfor Det Sociale Nævn var, at man i delbetænkning nr. 1350/1997, havde udtalt at man ikke mente det skulle komme barnet økonomisk til last, at moderen ikke ville oplyse hvem faderen var, og moderen derved frivilligt blev eneforsørger, men alligevel opnåede ret til børnetilskuddet. Det Sociale Nævn fandt ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens afgørelse. Landsretten fandt heller ikke, at bestemmelserne i børnetilskudsloven kunne finde anvendelse på eneadoptanter. Landsretten henviste til, at man i forbindelse med lov nr. 336 af 15. juni 1973 havde udtalt at *’adoptanten efter reglerne i adoptionsloven antager det fulde ansvar for barnets forsørgelse’*¹⁶⁰. Højesteret¹⁶¹ stadfæstede Landsrettens dom.

Børnetilskudsloven er sidenhen blevet ændret¹⁶² til også at omfatte eneadoptanter, da det må formodes, at lovgiver har ønsket at ligestille eneadoptanter med biologiske enlige forældre, selv om de aktivt har truffet valget om at blive enlig forsørger.

Udelader man ”juridisk abort børn” fra retten til børnetilskud kan man risikere, at der bliver født færre børn, idet moderen derved ikke mener, hun kan forsørge barnet alene. Derudover er der en risiko for at man ville begrænse kvindens valg om fri svangerskabsafbrydelse, idet hun ville skulle tage stilling til livet som eneforsørger, hvorfor det kan diskuteres om hendes valg reelt er frit. Endvidere vil man kunne risikere, at et ”juridisk abort barn” ikke kommer samfundet til gavn senere i livet, da der er en forøget risiko for dårligere opvækstmuligheder sammenlignet med børn med to forsørgere¹⁶³.

¹⁶⁰ U2007.341H, TFA2007.197/1, Landsrettens begrundelse og resultat.

¹⁶¹ Tre dommere mod to.

¹⁶² Lov nr. 1398/2012

¹⁶³ I og med der formodes at være større økonomisk kapacitet ved to forældre end ved en. Maksimum beløb efter jf. børnetilskudsloven kr. 15.488 kr.. Normalbidraget efter børnebidragsloven kr. 15.240 kr. om året. Beløbene er beregnet

I og med man har ligestillet børn af eneadoptanter med børn født efter kunstig befrugtning synes der således også grundlag for at formode, at man ligeledes ville ønske at ligestille ”juridisk abort børn” med de ovennævnte børn, idet det må antages at lovgiver ikke ønsker, at ”juridisk abort børn” skal have dårligere opvækstmuligheder¹⁶⁴. Herigennem bliver det, det offentlige der ville skulle drage mandens økonomiske del af forsørgelse for barnet. Det vil komme til at koste samfundet flere penge, men set ud fra nuværende lovregulering, og hensynet til barnets forsørgelse må det anses for mest fordelagtigt for samfundet, at disse børn til dels forsørges af det offentlige såfremt man lovgiver om juridisk abort.

6.9. Delkonklusion

Der synes ikke at være risiko for, at barnet lider under den manglende økonomiske forsørger ved lov om juridisk abort, idet man fra lovgivers side, kan vælge ikke at undtage ”juridisk abort børn” fra deres allerede etablerede ret efter børnetilskudsloven. Dog synes der i høj grad at opstå problemer ved lov om juridisk abort i forhold til etableringen af faderskabet, idet man ville skulle bryde med børnekonvention og derigennem tilsidesætte en regulering vedrørende barnets tarv, som Danmark ellers har forpligtet sig til at overholde¹⁶⁵.

6.10. Det erstatningsretlige perspektiv

Som nævnt ovenfor anses der, at foreligge tilstrækkelige grunde til at lade ”juridisk abort børn” forblive omfattet af børnetilskudsloven.

Derigennem opstår der dog det problem, at såfremt det kan konstateres, at moderen ikke er enlig forsørger har ”juridisk abort barnet” ikke ret til børnetilskud jf. børnetilskudslovens § 2, stk. 1, nr. 1. Dette er tilfældet, hvis kvinden lever i et ægteskabs lignende forhold¹⁶⁶. Eftersom man ikke har pålagt stedforældre en forsørgelsespligt, vil barnet derved kun have moderen som forsørger, og vil ikke kunne modtage tilskud efter børnetilskudsloven. Pengene efter børnetilskudsloven er øremærket til barnets underhold og barnet vil derved miste en del af dennes økonomiske forsørgelse.

Spørgsmålet er herefter, om barnet ud fra et erstatningsretligt perspektiv kan kræve dette tab dækket af moderen.

6.10.1. Den almindelige erstatningsregel.

Erstatning er en økonomisk udligning af en forvoldt skade¹⁶⁷. For at kunne tale om erstatning skal der være konstateret en skade som kan opgøres til et økonomisk tab¹⁶⁸. Det kan således diskuteres om der i denne situation foreligger en formueskade¹⁶⁹ og om barnet lider et formuetab som følge af moderens ansvarspådragende handling. Det økonomiske tab kan opgøres efter børnetilskudslovens § 2, stk. 1, nr. 1, jf. § 4, stk. 1, jf. § 4, stk. 3¹⁷⁰, hvor beløbet som barnet vil være berettiget til fremgår. Det afgørende er dog, om der er nogen, der kan gøres ansvarlig for det lidte tab¹⁷¹. Det må ikke anses for værende muligt at argumentere for, at moderen efter de erstatningsretlige principper kan

efter børnetilskudsloven § 2, stk. 1, og stk. 2, jf. § 2, nr. 1 og § 4, stk. 3, nr. 1 og

<http://www.statsforvaltningen.dk/site.aspx?p=4657> – tillægget er beregnet efter år 2014.

¹⁶⁴ Derudover synes der at eksistere en diskriminationsproblematik hvis ikke man ligestiller disse børn, som dog ikke vil blive behandlet yderligere i denne opgave.

¹⁶⁵ Med henvisning til børnekonventionen artikel 7.

¹⁶⁶ <http://ast.dk/hjaelp-stotte/ydelser-til-enlige/hvornar-er-man-enlig>

¹⁶⁷ Von Eyben m.fl., Lærebog i erstatningsret side 4.

¹⁶⁸ Von Eyben m.fl., Lærebog i erstatningsret side 3.

¹⁶⁹ Von Eyben m.fl., Lærebog i Erstatningsret side 8.

¹⁷⁰ Man har kun ret til det særlige børnetilskud såfremt man modtager det ordinære, jf. § 4, stk. 1's ordlyd 'endvidere'.

¹⁷¹ For at kunne blive erstatningsansvarlig skal såvel de objektive som de subjektive betingelser for erstatningsansvar være opfyldte.

anses for at være skadevolder, alene af den grund at hun har fået barnet som ene forsørger, og herefter indleder et ægteskabslignende forhold¹⁷². Desuden er det problematisk at det er barnet selv som skadelidte, der skal gøre et krav gældende mod sin moder. Først og fremmest fordi man ikke tidligere fra lovgivers side har ytret ønske om at lade barnet være part i en sag, der vedrører barnets egen retstilling¹⁷³. Derudover synes det vanskeligt at forestille sig, hvordan moderen vil skulle kunne betale dette beløb til barnet, i og med hun ikke kan forsikre sig mod situationen. Endvidere er det hende som eneforsørger, der forvalter barnets penge. Det vil derved være vanskeligt at fastslå hvilke af hendes penge der bruges på barnets forsørgelse. Moderen skal selv opgøre beløbet der benyttes til barnets underhold og det åbner op for spørgsmålet om, hvem der i givet fald vil skulle kontrollere det.

Derved må tanken om at kunne holde barnet skadesfri ud fra et erstatningsretligt perspektiv afvises. Såfremt man ønsker at sikre ”juridisk abort barnet” forsørgelsen efter børnetilskudsloven i situationen, hvor moderen lever i et ægteskabslignende forhold, vil der skulle ske en ændring af børnetilskudslovens § 2, stk. 1, nr. 1¹⁷⁴.

7. Den europæiske menneskerettighedskonvention (EMRK)

7.1. Det historiske perspektiv

Europarådet blev dannet i 1949, og var et resultat af et samarbejde mellem ti stater, der alle havde ønsket om at sikre et demokratisk grundlag for Europa, efter 2. verdenskrig¹⁷⁵. Danmark ratificerede statuten omhandlende Europarådet d. 29. juni 1949 efter kongelig resolution¹⁷⁶. I denne statut fremgik hvad Europarådets formål var.

EMRK blev vedtaget af Europarådet i 1950¹⁷⁷. I denne forbindelse pålagde man staterne at handle i overensstemmelse med de nedfældede rettigheder¹⁷⁸. Danmark ratificerede EMRK den 20. marts 1953¹⁷⁹. Hensigten med EMRK var at tage de første skridt mod en kollektiv håndhævelse af visse rettigheder, som var omhandlet i FN's verdenserklæring¹⁸⁰. Fra 1952 og frem til 1990 ratificerede Danmark forskellige protokoller og tillægsprotokoller¹⁸¹ indenfor EMRK¹⁸². Den 18. august 1989 nedsattes et udvalg der skulle undersøge fordele og ulemper ved at inkorporere EMRK i dansk ret¹⁸³. Udvalget fremkom med deres betænkning i 1991.

EMRK trådte i kraft den 1. juli 1992 og blev derved en del af dansk ret¹⁸⁴.

¹⁷² Det synes ikke ønskværdigt for samfundet, eller for værende i tråd med de erstatningsretlige principper, at pålægge en moder erstatningsansvar i en sådan situation.

¹⁷³ Eksempelvis: Forældreansvarsloven § 35: Barnet har ret til at henvende sig til Statsforvaltningen, men det er Statsforvaltningen der fører sagen.

¹⁷⁴ Situationen gælder i dag for alle børn som er omfattet af børnetilskudsloven, hvorfor der ikke vil ske forskelsbehandling af ”juridisk abort børn” overfor andre, hvis ikke man ændre loven.

¹⁷⁵ FN, verden og Danmark, 1999, side 233.

¹⁷⁶ Betænkning nr. 1220/1991, side 16.

¹⁷⁷ FN, verden og Danmark, 1999, side 233.

¹⁷⁸ FN, verden og Danmark, 1999, side 233.

¹⁷⁹ Betænkning nr. 1220/1991, side 19.

¹⁸⁰ Betænkning nr. 1220/1991, side 21.

¹⁸¹ Nogle af disse ratifikationer indeholdte forbehold se bekendtgørelse nr. 1220/1991, side 27-43.

¹⁸² Betænkning nr. 1220/1991, side 27-43.

¹⁸³ Betænkning nr. 1220/1991, side 9.

¹⁸⁴ Lov nr. 285 af 29. april 1992 jf. § 4.

7.2. Gennemgang af artikel 8 og artikel 14 i henhold til spørgsmålet om krænkelse af faderens rettigheder

I det følgende afsnit vil der blive redegjort for EMRK artikel 8 og artikel 14. Ligeledes vil der blive foretaget en analyse af artiklernes betydning for mandens ret til privatliv, og hvorledes der sker diskrimination sammenlignet med henholdsvis moderens rettigheder¹⁸⁵ og sæddonorens rettigheder.

7.3. Beskyttelseshensyn efter Den Europæiske Menneskerettighedskonvention

Menneskerettigheder er en formulering af visse grundrettigheder for det enkelte individ. Ved indførelse af konventioner, der beskytter disse grundrettigheder danner man rammen for, hvornår det enkelte individ er beskyttet i sin rådighedssfære, mod indgreb fra statsmagten¹⁸⁶.

Efter EMRK artikel 8, er der pålagt staten en forpligtelse til at respektere den enkeltes ret til privatliv¹⁸⁷. Det betyder, at staten skal afholde sig fra at foretage uberettigede indgreb i de beskyttede rettigheder og ligeledes er staten forpligtet til at sikre at borgene i samfundet respektere hinandens ret til privatliv¹⁸⁸. Kun såfremt indgrebet kan begrundes som følge af undtagelserne der er beskrevet i artikel 8, stk. 2, er det tilladt for staten at foretage indgreb indenfor privatlivs området¹⁸⁹.

EMRK artikel 14 pålægger borgerne en beskyttelse mod forskelsbehandling¹⁹⁰. Denne beskyttelse er betinget af, at det er en beskyttelse man nyder som følge af konventions andre bestemmelser¹⁹¹.

7.4. I henhold til juridisk abort

7.4.1. Artikel 8

Spørgsmålet er, hvorvidt der foreligger en krænkelse af mandens privatliv efter artikel 8, eftersom han ikke kan frasige sig sine juridiske forpligtelser overfor et uønsket barn. For at der kan blive tale om en krænkelse af artikel 8, skal situationen falde ind under artiklens anvendelsesområde.

Artikel 8 omhandler blandt andet retten til privatliv, som er defineret af begrebet; 'retten til en sfære'. Herunder falder fysiske, moralske og psykologiske aspekter af den personlige integritet, den personlige identitet og den personlige autonomi¹⁹². EMD har fastslået, at artikel 8 beskytter retten til personlig udvikling, og rettigheden til at etablere og udvikle relationer med andre mennesker¹⁹³. Retten til selvbestemmelse er ligeledes omfattet af artikel 8, men der kan blive tale om afgrænsninger og afvejninger overfor andre rettigheder¹⁹⁴. EMD har ligeledes fastslået at retten til selv at bestemme om man vil være forældre eller ej, er omfattet af begrebet 'retten til respekt for privatliv' i artikel 8, stk. 1¹⁹⁵. Derved kan det konstateres, at problematikken omkring mandens manglende rettigheder falder ind under artikel 8's anvendelsesområde.

¹⁸⁵ Faderens øvrige rettigheder efter artikel 8, herunder retten til familieliv, vil ikke blive gennemgået i dette speciale.

¹⁸⁶ Lorenzen m.fl. EMRK bind 1, side 2.

¹⁸⁷ EMRK artikel 8. Artikel 8, indeholder også ret til respekt for sit hjem og for sin korrespondance.

¹⁸⁸ Kjølbro, EMRK-for praktikere, side 589.

¹⁸⁹ Kjølbro, EMRK-for praktikere, side 589.

¹⁹⁰ Lorenzen m.fl. EMRK bind 2, side 962. Artikel 14: Beskyttelse af forskelsbehandling grundet køn, race, farve, sprog, religion, politisk eller anden overbevisning, national eller social oprindelse, tilhørighed til et nationalt mindretal, formueforhold, fødsel eller andet forhold.

¹⁹¹ Lorenzen m.fl. EMRK bind 2, side 962.

¹⁹² Lorenzen m.fl. EMRK bind 1, side 650.

¹⁹³ Lorenzen m.fl. EMRK bind 1, side 650 - Pretty * 29/4 2002 or. 61.

¹⁹⁴ Herunder artikel 2 – retten til livet¹⁹⁴. Dette har i praksis vist sig i forbindelse med abortlovgivningen – Lorenzen m.fl. EMRK bind 1 side 692.

¹⁹⁵ Lorenzen m.fl. EMRK bind 1, side 694 – Evans-sagen 10&4 2007 pr. 71.

Staten kan som udgangspunkt ikke gøre indgreb i mandens privatliv jf. EMRK artikel 8, stk. 1. Undtagelsen til artikel 8, stk. 1, er såfremt der i overensstemmelse med loven¹⁹⁶, foreligger andre hensyn staten er forpligtiget til at beskytte jf. artikel 8, stk. 2. Herunder beskyttelsen af andres rettigheder og friheder. Foreligger der en sådan beskyttelsesinteresse, er det tilladt for staten at foretage indgreb indenfor området der ellers vil være at betegne som privatliv.

I Danmark har lovgiver besluttet, at faderens ret til respekt for privatliv og hans selvbestemmelsesret viger i forhold til beskyttelsen af barnets rettigheder¹⁹⁷. Om dette kan betegnes som værende et beskyttelsesværdigt hensyn af andres rettigheder efter artikel 8, stk. 2, hvorfor der ikke er tale om en krænkelse af mandens privatliv efter artikel 8, stk. 1, må derfor diskuteres. Diskussionen består af to modsatrettede hensyn. Det ene hensyn vedrører mandens ret til privatliv efter artikel 8, stk. 1, hvor staten er pålagt en negativ forpligtelse, idet staten som hovedregel ikke må foretage indgreb¹⁹⁸. Det andet hensyn er barnets ret til at kende sin biologiske afstamning, der ligeledes er omfattet af artikel 8, stk. 1¹⁹⁹. Her er der tale om en positiv forpligtelse for staten i og med de skal sikre, at der foreligger tilstrækkelige muligheder i lovgivningen for at barnet kan få kendskab til sine forældre²⁰⁰.

Der er opstillet tre elementer i artikel 8, stk. 2, der skal vurderes for at en krænkelse af artikel 8, stk. 1, kan afvises. De tre elementer er et legalitetskrav, et nødvendighedskrav og en afgrænsning af relevante hensyn bag indgreb i de beskyttede rettigheder²⁰¹

7.4.1.1. Legalitetskravet

Legalitetskravet omhandler spørgsmålet om lov kvalitet²⁰². Det skal således vurderes hvor klar og præcis den nationale lovgivning er. Legalitetskravet har især været diskuteret i forbindelse med aflytninger og anden hemmelig overvågning, fordi de nationale love vedrørende dette i mange tilfælde var uklare.²⁰³

I Danmark findes regelsættet om faderskabets etablering i børneloven. Der eksistere detaljerede regler i forbindelse med forældreskabets etablering, og barnets dertil knyttede rettigheder, hvilket gør at Statsforvaltningen i tilfælde, hvor der opstår tvivl om hvem der er fader til barnet har hjemmel til at indbringe sagen for retten jf. børnelovens kapitel 3. Der er ligeledes hjemmel til gennemførelse af rets genetiske undersøgelser af sagens parter jf. børnelovens § 18. Der foreligger således præcist formulerede kriterier som er tilgængelige for enhver, hvorfor legalitetskravet må anses for værende opfyldt i forhold til indgrebet i mandens privatliv efter artikel 8, stk. 1.

7.4.1.2. Nødvendighedskravet

Nødvendighedskravet er et spørgsmål om proportionalitet²⁰⁴. Derved skal det vurderes, om der foreligger en rimelig balance mellem det mål man ønsker at opnå, i dette tilfælde barnets ret til kendskab af sin biologiske afstamning, og det middel der benyttes for at opnå målet²⁰⁵ - en nedpriorite-

¹⁹⁶ Lorenzen m.fl. EMRK bind 1, side 764.

¹⁹⁷ Jf. børneloven og børnetilskudsloven..

¹⁹⁸ Lorenzen m.fl. EMRK bind 1, side 16.

¹⁹⁹ Lorenzen m.fl. EMRK bind 1, side 712. Derudover søger børnelovens bestemmelser at sikre dette.

²⁰⁰ Lorenzen m.fl. EMRK bind 1, side 16.

²⁰¹ Lorenzen m.fl. EMRK bind 1, side 763.

²⁰² Lorenzen m.fl. EMRK bind 1, side 764

²⁰³ Lorenzen m.fl. EMRK bind 1, side 764

²⁰⁴ Lorenzen m.fl. EMRK bind 1, side 766

²⁰⁵ Lorenzen m.fl. EMRK bind 1, side 766.

ring af mandens ret til at frasige sig faderskabet og de dertil knyttede juridiske forpligtelser overfor barnet.

Proportionaliteten afvejes af EMD blandt andet i henhold til hvad rettighedernes karakter er og hvor intensivt indgrebet er. I denne situation er der tale om et ret intensivt indgreb, idet man til enhver tid pålægger manden at være registeret som fader for barnet²⁰⁶. I Jaggi* 13/7 2006²⁰⁷ afvejede EMD hensynet til en persons ret til at kende sin biologiske afstamning og hvorvidt barnet kunne påberåbe sig denne ret, hvis det betød at der skulle foretages en DNA-test af en afdød person, som var den formodede fader. EMD vurderede blandt andet hensynet til den afdødes integritet og den juridisk sikkerhed i forhold til familiens status, overfor klagerens ret til at få klarlagt hvorvidt afdøde var klagers fader eller ej. EMD fandt, at det at kende sit biologiske ophav ansås for værende så vigtig en del af klagerens identitet, at man tillod at der skulle foretages en faderskabstest²⁰⁸.

Selvom denne afgørelse omhandler en afdød person, som derfor ikke direkte kan sammenlignes med den omhandlende diskussion om juridisk abort, kan man alligevel gøre brug af den afvejning der blev foretaget. EMD vægtede i høj grad hensynene til barnet tungere end faderens ret. Man må derved kunne konkludere at målet med indgrebet om at barnet skal kende sit biologiske ophav, hvorfor mandens rettigheder negligeres, kan anses for værende proportionelt selvom det er et intensivt indgreb for manden.

7.4.1.3. Relevante hensyn bag indgreb

Hensynene bag indgrebet, som er at beskytte barnets rettigheder²⁰⁹, skal vurderes i forhold til om disse kan legitimere indgrebet i mandens selvbestemmelsesret.

Hensynene, der er taget i forbindelse med den nuværende lovgivning vedrørende barnets retstilling, skyldes i høj grad ønsket om, at barnet skal kende sine forældre ud fra den forudsætning, at det har stor psykologisk betydning for et barn at kende sine biologiske forældre²¹⁰. Desuden har lovgiver i Danmark ønsket at sikre barnet sin ret til forsørgelse, i og med det er til barnets bedste og endvidere også til gavn for samfundet at barnet bliver forsørget.

Som det er nævnt ovenfor i forbindelse med nødvendighedskravet, anses hensynet til barnets ret til at kende sit biologiske ophav²¹¹ som særdeles beskyttelsesværdigt. Hensynene til barnets retstilling synes således at gøre indgrebet i faderens selvbestemmelse tilladt.

Efter en analyse af legalitetskravet, nødvendighedskravet og de relevante hensyn bag indgrebet kan det konstateres, at den danske stat med hjemmel i artikel 8, stk. 2, har ret til at gøre indgreb i mandens privatliv og pålægge ham faderskabet og derigennem tilpligte ham den økonomiske forpligtelse overfor barnet, og manden kan ikke påberåbe sig en krænkelse af artikel 8, stk. 1.

7.4.2 Artikel 14

Spørgsmålet bliver herefter, hvorvidt manden i stedet kan påberåbe sig diskrimination efter EMRK artikel 14.

²⁰⁶ Så snart det efter gældende dansk ret er blevet bevist at manden er den biologiske forælder.

²⁰⁷ Lorenzen m.fl. EMRK bind 1, side 678.

²⁰⁸ Lorenzen m.fl. EMRK bind 1, side 678.

²⁰⁹ Lorenzen m.fl. EMRK bind 1, side 768.

²¹⁰ Se afsnit 6.4.2.

²¹¹ Lorenzen m.fl. EMRK bind 1, side 676.

EMD prøver artikel 14, efter en tretrinsmodel²¹². Det første, der herunder tages stilling til, er om situationen falder ind under området af en rettighed i konventionen. Herefter vurderes det, om der er tale om en forskelsbehandling i artikel 14's forstand. Med dette forstås at der skal være tale om en reel forskelsbehandling. Der skal således være tale om to personer der er i samme situation, men som nyder forskellige rettigheder, grundet ikke lovlige eller legitime formål. Det sidste der bliver behandlet i EMD's tretrinsmodel, er om den konstaterede forskelsbehandling må siges at være velbegrundet.

Artikel 14 fordrer, at diskriminationen skal omhandle en rettighed som man i forvejen nyder i de EMRK anerkendte rettigheder og friheder. Selvom det ovenfor er fastslået, at der ikke er tale om en krænkelse af mandens ret til privatliv efter artikel 8, kan man alligevel prøve spørgsmålet om diskrimination efter artikel 14 i og med mandens ret til privatliv falder ind under artikel 8's anvendelsesområde²¹³.

I forhold til spørgsmålet om der sker diskrimination, altså en forskelsbehandling efter artikel 14, sammenholdt med artikel 8, af mandens ret til privatliv kan der opstilles to situationer. Den første situation omhandler en forskelsbehandling grundet køn eftersom manden ingen rettigheder har i forbindelse med en uønsket graviditet, hvorimod kvinden har ret til en svangerskabsafbrydelse. Den anden situation, omhandler manden der ønsker en juridisk abort over for sæddonoren, og om manden i denne forbindelse kan påberåbe sig en forskelsbehandling efter artikel 14's begreb 'andet forhold'. EMD's tretrinsmodel vil blive benyttet i forbindelse med bevarelsen af ovennævnte opstillede situationer.

7.4.2.1. Situation 1 - i forhold til moderen

Kvinden har efter dansk lovgivning ret til fri svangerskabsafbrydelse, såfremt hun finder barnet uønsket. Manden nyder derimod ikke samme beskyttelse i situationen med et for ham uønsket barn. Det kan således argumenteres for, at der foreligger forskelsbehandling grundet køn. Formålet med fri svangerskabsafbrydelse, er at kvinden har ret til selv at bestemme om hun vil have et barn eller ej. Dels fordi der er et biologisk hensyn at tage, eftersom det er kvinden der skal føde barnet. Herunder kan der være et hensyn at tage i forhold til kvindens eller barnets helbred. Derudover er svangerskabsafbrydelse et indgreb der kan have helbredsmæssige konsekvenser for kvinden at gennemføre. Det samme gør sig ikke gældende for manden. Manden og kvinden kan dog stå i samme situation, hvor det frem for det biologiske hensyn, snare er et spørgsmål om, hvorledes man ønsker at få et barn, eller om man har overhovedet har tilstrækkelige økonomiske midler til at varetage omsorgen for barnet, og det er i særdeleshed her forskelsbehandlingen syntes at være konstaterbar.

EMD har anført, at staterne i nogle situationer er tildelt en vis skønsmargin med hensyn til begrundelsen for en forskelsbehandling²¹⁴. Der er tale om et meget snævert skøn, når forskelsbehandlingen er begrundet i køn²¹⁵ og der skal derfor forekomme særligt tungtvejende begrundelser før forskelsbehandlingen kan accepteres²¹⁶.

Det skal derfor vurderes, hvilke begrundelser der kan opstilles, og om disse synes at være tungtvejende. Som ovenfor nævnt er der nogle biologiske bestemte begrundelser for forskelsbehandlingen. Derudover synes der at eksistere et hensyn til barnet. EMD har tilladt staterne at foretage afvejnin-

²¹² Lorenzen m.fl. EMRK bind 2 side 962.

²¹³ Lorentzen m.fl. EMRK bind 2, side 965.

²¹⁴ Lorenzen m.fl. EMRK bind 2, side 987: Margin af appreciation

²¹⁵ Lorenzen m.fl. EMRK bind 2, side 987.

²¹⁶ Lorenzen m.fl. EMRK bind 2, side 992.

gen mellem hensynet til beskyttelsen af barnet overfor kvindens modstående rettigheder²¹⁷. Det er derfor op til lovgiver i Danmark, at beslutte hvorledes man ønsker at forholde sig til problematikken omkring barnets ret til liv overfor moderens ret til frit at bestemme²¹⁸. Det må derfor formodes, at staterne har den samme ret til at afveje beskyttelsen af barnets rettigheder overfor mandens modstående rettigheder. EMD har accepteret barnets tarv som et legitimt formål til forskelsbehandling²¹⁹, og eftersom det ligeledes ligger indenfor lovgivers skønsmargin at beslutte, hvorledes hensynet til, barnets rettigheder skal vægtes overfor hensynet til mandens modstående rettigheder, kan manden ikke påberåbe sig diskrimination og en forskelsbehandling grundet køn, idet der synes at foreligge tungtvejende begrundelser for denne forskelsbehandling.

7.4.2.2. Situation 2 – i forhold til sæddonoren

Ser man på sammenligneligheden i forhold til manden og sæddonoren²²⁰, kan der argumenteres for at de står i samme situation, men nyder hver sin rettighed. Begge mænd har del i barnets DNA, men har intet ønske om at blive registeret som fader til barnet²²¹, eller at indgå som del i barnets opvækst.

Forskelsbehandlingen består derfor i at sæddonoren modsat manden, har mulighed for at frasige sig sine forpligtelser overfor et barn, i og med sæddonoren kan beslutte om han vil være anonym donor²²². En sæddonor er en klinisk betegnelse for en person, der donerer sæd, og derved samtykker til at sæden kan benyttes til kunstig befrugtning af et æg²²³. Dette aktive samtykke giver manden ikke, da han ikke har haft et ønske om, at hans sæd skulle bruges til at befrugte kvindens æg.

At sæddonoren nyder den rettighed at kunne være anonym og derved ikke blive registeret som barnets fader, skyldes formålet med lov om kunstig befrugtning, som blandt andet er at hjælpe ufrivilligt barnløse par, eller enlige kvinder til at få børn²²⁴. Man har ved beslutningen om, at en mand kunne donere sæd, fra lovgivers side ønsket, at den der modtog den donerede sæd kunne gøre dette, uden at sæddonoren skulle tage del i barnets opvækst, eller være registeret som barnets fader. Her ved har man givet både modtageren og afgiveren af sæden mulighed for at beslutte om den biologiske fader skal anses som fader til barnet i henhold til børnelovens regler²²⁵, og man har på grund af hensynet bag og formålet med kunstigbefrugtningsloven ønsket at opstille regler, der tilgodeser parterne som loven omhandler.

De to situationer med henholdsvis sæddonoren og manden, er grundet samtykke-situationen og formålet med lov om kunstig befrugtning fundamentalt forskellige, og der foreligger således ikke en reel forskelsbehandling af mandens rettigheder overfor sæddonoren rettigheder efter EMRK artikel 14's 'andre forhold'.

²¹⁷ Lorenzen m.fl. EMRK bind 1, side 692.

²¹⁸ I Danmark blev fri abort indført ved lov 350/1973. Sidenhen er bestemmelsen herom blevet indført i sundhedslovens kapitel 25.

²¹⁹ Lorenzen m.fl. EMRK bind 2, side 990.

²²⁰ Sæddonation med anonym fader

²²¹ Dette behandles efter en formodning om at sæddonoren ønsker at være anonym.

²²² Vejledning nr. 9628/2012, kapitel 10.

²²³ Kunstigbefrugtningslov kapitel 4.

²²⁴ Henset til bestemmelserne i kunstigbefrugtningslovens § 1a. Ved lov nr. 535 af 6. august 2006 blev kvinders adgang til kunstig befrugtning ændret således at enhver kvinde uanset civilstand eller seksuel orientering kunne modtage behandling efter kunstig befrugtningsloven.

²²⁵ Børneloven § 27 og § 27 a samt § 28.

Manden der ikke ønsker at påtage sig forpligtelsen overfor et uønsket barn, kan således hverken påberåbe sig en krænkelse af artikel 8, stk. 1, eller påberåbe sig bestemmelsen om diskrimination og forskelsbehandling efter artikel 14 jf. artikel 8, stk. 1.

8. Mandens regresmulighed

8.1. Regres

Det synes interessant at overveje, hvorvidt manden i henhold til nuværende erstatningsretlige principper kan blive holdt skadesfri rent økonomisk, i tilfælde hvor der fødes, et for ham, uønsket barn. Herigennem opstår diskussionen, om manden kan søge regres hos moderen, der har foranlediget ham til samleje, i den tro, at kvinden ikke kunne blive gravid.

Regres er en betegnelse af et forhold, hvor en person der har måttet betale et beløb, der helt eller delvis skal udredes af en anden, afkræver denne, hvad vedkommende er pligtig at betale²²⁶. Barnet vil således blive holdt skadesfri, idet manden betaler til barnet, men manden vil kunne søge sit tab dækket af moderen.

Først skal det diskuteres, om de almindelige erstatningsretlige regler er opfyldte. Herunder om der er indtrådt en skade, hvor der foreligger et ansvarsgrundlag fra skadevolderens side, og der på skadelidtes side, kan konstateres et heraf følgende tab²²⁷. Spørgsmålet er således, om man efter de erstatningsretlige regler kan finde grundlag for, at det beløb manden betaler til barnets forsørgelse, alene er en forpligtelse for kvinden at betale.

Skaden der er påført er et formuetab²²⁸, som er muligt for faderen at bevise omfanget af, eftersom han betaler beløbet til barnet. Udgangspunktet i erstatningsretten er at ansvarsgrundlaget, fra moderens side, skal findes i culpareglen²²⁹. Herved ifalder man ansvar for skade, i denne sammenhæng formuetabet, som er forvoldt forsætlig eller uagtsomt²³⁰. Diskussionen om, hvorvidt kvinden har handlet uagtsom, anses ikke for relevant at behandle her²³¹.

Kvinden har handlet forsætligt såfremt hun har haft intentioner om at blive gravid, hvorved hun har foranlediget manden til samleje, hvor han var i den overbevisning at hun ikke kunne blive gravid. Der foreligger derfor et ansvarsgrundlag. Der foreligger endvidere en klar sammenhæng mellem kvindens graviditet, som resulterer i barnets fødsel, og det formuetab som manden lider. Kvinden burde have indset at graviditeten, og derved faderens økonomiske tab, var en påregnelig følge af hendes forsætlige handling²³². Der er således årsagssammenhæng mellem den indtrådte skade – graviditeten, og faderens økonomiske tab. Kvinden kan derfor anses som erstatningsansvarlig for det økonomiske tab, som manden lider.

Det kan dog diskuteres, om manden har accepteret risikoen for kvindens graviditet, således at manden indså eller burde have indset at risikoen for at lide en skade var til stede²³³, hvorved der kan ske

²²⁶ Juridisk ordbog side 321.

²²⁷ Von Eyben m.fl., Lærebog i erstatningsret side 3.

²²⁸ Von Eyben m.fl., Lærebog i erstatningsret side 8.

²²⁹ Von Eyben m.fl., Lærebog i erstatningsret side 3.

²³⁰ Von Eyben m.fl., Lærebog i erstatningsret side 3.

²³¹ Som følge af specialets afgrænsning. Det er derved spørgsmålet om kvindens forsæt der er interessant.

²³² Von Eyben m.fl., Lærebog i erstatningsret side 5.

²³³ Von Eyben m.fl., Lærebog i erstatningsret side 56.

erstatningsfrafald. Der kan argumenteres for, at manden selv burde have benyttet prævention, for at undgå graviditeten, og at han af denne grund kan anses for at have accepteret risikoen

8.1.1. Accept af risiko

Von Eyben og Isager ligger op til at accept af risiko situationerne kan løses af tre forskellige veje²³⁴. Den første løsningsmulighed er at se på mandens adfærd. Har han søgt at beskytte sig, eller kan man tale om at han har handlet uagtsomt. Den anden løsningsmulighed omhandler betragtningen af mandens adfærd som egen skyld. Herunder om manden vidste eller burde vide risikoen for at en graviditet kunne opstå. Den sidste løsningsmodel omhandler spørgsmålet om man kan betragte skadelidtes adfærd som en objektiv ansvarsfrihedsgrund. Von Eyben og Isager påpeger at det er løsningsmodellen der vedrører egen skyld der har haft størst gennemslagskraft i Danmark²³⁵, hvorfor det er denne der vil blive anvendt til behandling af denne situation.

Antikonceptionsmetoderne er i dag mange og ganske sikre, men der foreligger ikke en 100 % sikker præventionsform²³⁶. Henset til egen skyld, må man således formode at manden må være klar over at der foreligger en risiko for, at kvinden kan blive gravid uanset hvad han bliver oplyst af kvinden om hendes brug af prævention. Derfor må man konkludere, at mandens ansvar for selv at sikre brugen af prævention gør, i henhold til egen skylds betragtningen, at manden ikke kan søge regres hos moderen for det formuetab han lider.

8.1.2. En strafferetlig sammenligning af accept af risiko²³⁷

Kvindens forsætlige handling til at foranledige manden til ubeskyttet samleje, kan naturligvis ikke sidestilles med en risiko for en livstruende sygdom, som har været omhandlet i situationen i straffeloven § 252, stk. 2²³⁸, men man kan alligevel overveje, hvorledes de tanker og vurderinger der har været afgørende for bestemmelsens anvendelsesområde, kan sidestilles med situationen hvor kvinden narre en mand til samleje, med den intention at blive gravid, hvorigennem hun påfører manden et formuetab²³⁹.

Det nævnes i den kommenterede straffelov, at Folketingets Retsudvalg både i 1994 og 2001 understreger, at det først og fremmest påhviler den enkelte at beskytte sig selv mod risikoen for smitte af kønssygdomme²⁴⁰. Det samme argument, omkring den enkeltes egen forpligtelse til at beskytte sig, kan diskuteres i situationen med manden og den uønskede graviditet. Det synes ikke ønskværdigt, at man fralægger manden det ansvar der ligeledes påhviler ham, i forbindelse med brug af prævention ved et samleje.

Alligevel har man i forbindelse med indførelsen af straffelovens § 252, stk. 2, ønsket at sikre de ikke smittede personer, på trods af at man bemærkede det enkelte individs ansvar for brug af prævention. Dette må begrundes med, at man fandt at der kunne opstå situationer, hvor den hensynsløse adfærd, var så hensynsløs, at det skulle have konsekvenser for den smittede person. I straffelovens §

²³⁴ Von Eyben m.fl., Lærebog i erstatningsret side 56.

²³⁵ Von Eyben m.fl., Lærebog i erstatningsret side 59.

²³⁶ <http://www.sundhedsguiden.dk/da/Temaer/Alle-temaer/Sex-og-samliv/Seksualundervisning/Praeventionsformer/>

²³⁷ En af justitsministeren og indenrigs- og sundhedsministeren nedsat arbejdsgruppe fandt, ved notat af 31. oktober 2011, at det retlige grundlag for den bekendtgørelse, der er udstedt i medfør af straffelovens § 252, stk. 3, ikke længere er til stede, hvorfor bekendtgørelsen efter arbejdsgruppens opfattelse bør ophæves - <http://www.ft.dk/samling/20111/almindel/reu/bilag/80/1038201.pdf>

²³⁸ Bekendtgørelse om livstruende og uhelbredelige sygdomme blev ophævet. Bekendtgørelse nr. 547/2011, men tanker bag lovreglen synes alligevel interessante i forbindelse med spørgsmålet om mandens muligheder for regres.

²³⁹ Selvom erstatningsretten og strafferetten er to forskellige lovregelsæt med hver deres grundlag for skyld, synes tanker bag straffelovens § 252, stk. 2 relevante at diskutere i forhold til egen skyld.

²⁴⁰ Greve m.fl., Straffelov side 391.

252, stk. 2, vurderes der på graden af hensynsløshed. Bestemmelsen var indført med den begrundelse at HIV var en dødelig sygdom, hvorfor det skulle have konsekvenser for smittebæreren at handle hensynsløst. Det synes af den grund vanskeligt, at overfører tankerne omkring hensynsløshed efter § 252, stk. 2, til et erstatningsretligt perspektiv, eftersom kvindens handling ikke kan resultere i en dødelig sygdom.

8.2. Delkonklusion

Manden har en pligt til selv at beskytte sig selv ved at gøre brug af prævention. Hvis ikke han gør dette, har han accepteret risikoen for at en graviditet kan opstå. Manden anses af ovennævnte grunde ikke at kunne holdes skadesfri gennem de erstatningsretlige principper.

9. Retspolitik

9.1. Indledning

Marianne Holdgaard og Bettina Lemann Kristiansen har i forbindelse med deres beskrivelse af transseksuelles kønsskifte²⁴¹ benyttet Jørgen Dalberg-Larsens fem idealtyper af retspolitik som inspirationskilde til behandling af retspolitiske tilgange til lovgivningen omkring transseksuelles kønsskifte. Dalberg-Larsens idealtyper beskriver hver især forskellige opfattelser af hvad rettens og juristernes rolle er i samfundet²⁴², og hvad der bør karakteriseres som en rationel og faglig retspolitik²⁴³.

Nedenfor vil det med samme udgangspunkt som Holdgaard og Kristiansen²⁴⁴, blive belyst hvorledes Dalbergs-Larsens fem idealtyper kan anvendes i forhold til juridisk abort. Der foreligger ingen aktuel lovgivning om juridisk abort, som vurderingen kan foretages ud fra. Nedenstående retspolitiske analyse vil således blive foretaget ud fra de i afsnit 5, 6 og 7 nævnte love, og ovennævnte analytiske overvejelser der må anses for relevante i denne sammenhæng.

9.2. En anvendelse af de fem idealtyper i forhold til juridisk abort

9.2.1. Retspolitikeren som bygmester

Den første idealtipe har stor fokus på at sikre retsreglerne den bedst mulige forudberegnelighed for borgerne. Målet er at udforme en kodifikation, der kan regulere et større retsområde. Ligesom Holdgaard og Kristiansen nævner²⁴⁵ vedrørende regulering af transseksuelles kønsskifte, er der ved juridisk abort tale om et lille reguleringsområde, hvor denne idealtipe ikke er tiltænkt anvendt, men i og med man ikke længere kan tale om områder hvor kodifikationer kan skabes²⁴⁶, vil man i en lettere modificeret form kunne finde tilgangsvinklen vedrørende retspolitikeren som bygmester brugbar²⁴⁷, selv på mindre reguleringsområder.

²⁴¹ Evald m.fl., Om retspolitik kapitel 4.

²⁴² Evald m.fl., Om retspolitik side 10.

²⁴³ Evald m.fl., Om retspolitik side 10.

²⁴⁴ Dalberg-Larsen nævner i 'Evald m.fl. Om retspolitik' side 36, at disse idealtyper hverken er udtømmende eller skarpt adskilte. Holdgaard og Lemann Kristiansen anvender de fem idealer i ren form, som dog kun sjældent vil være brugbar i virkeligheden: Evald m.fl., Om retspolitik side 70, 1. afsnit. Dette vil ligeledes være fremgangsmåden i dette specialet.

²⁴⁵ Evald m.fl., Om retspolitik side 70.

²⁴⁶ Evald m.fl., Om retspolitik side 12. – Kodifikationsidealet får især betydning i erioder hvor meget af retten er uformel og sædvanebaseret. Dette er, med få undtagelser, ikke tilfældet med lovgivningen i Danmark i dag.

²⁴⁷ Evald m.fl., Om retspolitik side 70.

Ønsket med lovgivningen om juridisk abort bør blandt andet være, at skabe en lov hvor retstilstanden kan udledes²⁴⁸. Man skal derfor overveje hvorledes dette kan ske.

Dalberg-Larsen understreger vigtigheden i retsreglernes sproglige form, så man sikrer konkret udformede retsregler, der kan danne grundlag for forudberegneligheden af retstilstanden²⁴⁹. Dalberg-Larsen belyser idealets svaghed, som især opstår i perioder hvor samfundet ændrer sig i hastig takt²⁵⁰. I sådanne perioder må forudberegneligheden vige for lovregler som vil være brugbare på trods af samfundsændringen. Derigennem kommer bestemmelserne i lovene til at indeholde skønsprægede bestemmelser og fortolkningsproblematikker. Der er sket en ændring i reglerne vedrørende forældremyndighed og samvær, i og med man har ønsket at ligestille manden med kvinden²⁵¹. I den forbindelse har lovgivningen ligeledes ændret sig fra tidligere at tage hensyn til forældrene til nu at have barnets som klar interessesubjekt. Der sker således ændringer på området omkring mandens retstilling overfor barnet, uden dette dog har vedrørt juridisk abort.

Lov om juridisk abort vil have indvirkning på andre parter end manden, hvorfor man vil være nødt til at opstille nogle betingelser for situationen om mandens mulighed for en juridisk abort. Herved vil det være muligt at opstille nogle overordnede bestemmelser, men for at sikre sig at man både giver manden og de andre involverede parter den ønskede beskyttelse, vil det blive nødvendigt med nogle skønsmæssige bestemmelser. Dette vil alt andet end lige påvirke forudberegneligheden.

9.2.2. Retspolitikeren som social teknolog

Denne idealtipe tilsigter at foreslå regler, der virker på den mest effektive måde i samfundet i forhold til de mål eller værdier, som er opstillet af politikerne²⁵². Man bør derfor kigge på de nuværende regler og se, hvorledes der eksisterer utilsigtede virkninger af det lovregulerede område der vedrører faderskabet for at vurdere, hvorledes disse kan benyttes som led i den samlede overvejelse omkring lov om juridisk abort.

9.2.2.1. Utilsigtet virkning 1

De nuværende regler beskytter alene kvinden og barnets rettigheder. Lovgivningen får derved den utilsigtede virkning at manden til enhver tid vil kunne tilpligtes et faderskab og derigennem de økonomiske forpligtelser der dertil knytter sig, også selvom kvinden har foranlediget manden til at tro at hun ikke kunne blive gravid²⁵³.

9.2.2.2. Utilsigtet virkning 2

Ønsket med lovgivningen om barnets retstilling har blandt andet været at sikre barnet dets ret til at kende sit biologiske ophav og samvær med forældrene²⁵⁴. Hvis faderen finder barnet uønsket vil der sjældent være kontakt mellem disse, og eftersom man ikke har mulighed for at gennemtvinge samvær, vil man ikke kunne sikre barnet denne ret. Herved opstår der en falsk retsgaranti for barnet, til samvær med sin fader, som i nogle situationer ikke vil kunne opretholdes.

²⁴⁸ Evald m.fl., Om retspolitik side 70.

²⁴⁹ Evald m.fl., Om retspolitik side 16.

²⁵⁰ Evald m.fl., Om retspolitik side 16.

²⁵¹ Herunder forældremyndighed og samvær.

²⁵² Evald m.fl., Om retspolitik side 16.

²⁵³ Fordi manden er blevet oplyst af kvinden at hun brugte korrekt prævention, eller at hun ikke kunne blive gravid.

²⁵⁴ Se afsnit 6.4.2.

9.2.2.3. *Utilsigtede virkning 3*

Nogle mænd gør sig skyldige i bedrageri i forsøg på at undgå et faderskab. Dette er eksempelvis set i en sag fra Retten i Holstebro²⁵⁵, hvor A gjorde sig skyldig i overtrædelse af straffelovens § 174, ved at have tilskyndet B at gøre brug af A's kørekort og opgive sig for at være A, i forbindelse med, at der skulle udtages DNA-prøve til brug for en faderskabssag²⁵⁶.

Disse utilsigtede virkninger vil således kunne afhjælpes ved lov om juridisk abort²⁵⁷.

9.2.3. *Retspolitikeren som talsmand for den juridiske tradition*

Dalberg Larsen beskriver denne opfattelse som en kategori, hvor der lægges afgørende vægt på værdiovervejelsernes rolle i retspolitikken²⁵⁸. Man værner her i høj grad om de værdiovervejelser, der er i den juridiske tradition og retskultur, og tillægger dermed ikke borgerenes værdier høj vægt.

Den lovregulering der har fundet sted i forbindelse med faderskabet igennem de seneste år, har alene været i forhold til at ligestille faderen med moderen i forbindelse med forældremyndighed og samvær²⁵⁹. Man har således ikke haft nogen juridisk tradition for at varetage manden med et uønsket barn rettigheder. Det kan ses i forbindelse med forarbejderne til kvindens mulighed for svangerskabsafbrydelse og forarbejderne til lovgivningen om barnets retstilling. Den nuværende lovgivning resulterer i indgreb i mandens selvbestemmelsesret, hvor der ellers synes at være en lang juridisk tradition for et ønske om, at sikre unødigt lovgivningsmæssig indblanding, men som det er beskrevet ovenfor²⁶⁰ vedrørende EMRK har man fra EMD's side accepteret statens skønsmargin i forbindelse med forholdet mellem fader og barn²⁶¹, og påpeget at én persons ret til privatliv kan tilsidesættes såfremt andres rettigheder tilgodeser det.

Dalberg-Larsen mener, at denne model for retspolitisk argumentation vil egne sig bedst på de områder, hvor der ikke er nogen særlig uenighed mellem jurister, borgere og andre ekspertgrupper i forbindelse med de grundlæggende hensyn²⁶². Juridisk abort må siges at være et område, hvor der er mange forskellige hensyn at tage, og hvor man i høj grad kan forstille sig, at der vil være meget uenighed om de afgørende værdier i lovgivningen og hvorvidt det er barnet eller mandens ret der skal tilgodeses. Modellen med alene at gøre brug af den juridiske tradition, synes således ikke at være velegnet til at stå alene i forbindelse med en retspolitik diskussion om juridisk abort, idet der vil være behov for at inddrage andre værdier end den juridiske tradition.

9.2.4. *Retspolitikeren som talsmand for borgernes værdier*

Målet med denne retspolitik er at føre retten tilbage til folket, så den afspejler befolkningens værdier²⁶³. Dalberg-Larsen vurderer i denne henseende, at det synes ønskeligt at basere lovene på opfattelser som borgerne har på det pågældende område, og at man bør tage hensyn til borgernes værdier og normer. Dalberg-Larsen er dog opmærksom på, at samfundet ændrer sig, og at forskellige grupper i samfundet har forskellige normer og værdier.

²⁵⁵ Dom 1.

²⁵⁶ Manden i denne sag havde haft et forudgående forhold til moderen.

²⁵⁷ De utilsigtede virkninger man kan forestille sig ville forekomme ved lov om juridisk abort er behandlet ovenfor i afsnit 5 og 6.

²⁵⁸ Evald m.fl., Om retspolitik side 22.

²⁵⁹ Se afsnit 6.3

²⁶⁰ Afsnit 7.4

²⁶¹ Dette formodes som følge statens skønsmargin i forholdet mellem moder og barn.

²⁶² Evald m.fl., Om retspolitik side 26.

²⁶³ Evald m.fl., Om retspolitik side 28.

Denne retspolitiske opfattelse synes at være i tråd med Habermas' retssociologiske teori²⁶⁴, som bygger på en holdning om, at en lov skal være udtryk for borgernes grundlæggende holdninger, for at den kan fungere efter sin hensigt.

Eftersom det må formodes, at der hersker mange forskellige holdninger til hvordan befolkningen forholder sig til lov om juridisk abort synes det problematisk at lade lovgivningen herom udspringe af borgerens værdier alene. Dette skyldes, at man nødvendigvis ved lov om juridisk abort kommer til at tilsidesætte nogle af borgernes værdier, idet man ikke kan tilgodese alle værdier når disse er elementært forskellige. Man kan ikke forvente, at der eksisterer en og samme værdi i samfundets forskellige befolkningsgrupper, hvorfor man altid vil komme til at regulere mod nogens værdier. At lade en lovgivning udspringe af befolkningens værdier virker således, som en fornuftig løsning i teorien, men som kun kan udføres med modifikationer i praksis.

9.2.5. Retspolitikeren som moralfilosof

Indenfor denne retspolitiske opfattelse ser man på de generelle moralske og etiske overvejelser, og det er disse overvejelser man mener der bør lægges til grund for reguleringen²⁶⁵.

Denne retspolitiske opfattelse står stærkt, såfremt der eksisterer en generel opfattelse af, at moral og etik kan defineres som noget objektivt konstaterbart²⁶⁶. I henhold til lov om juridisk abort vil holdningen til spørgsmålet afhænge af, hvilken moralopfattelse man er tilhænger af.

På den ene side synes at eksistere en moralopfattelse, der siger at man bør tage ansvar for ens egne handlinger, og må agere ud fra det faktuelle i ens liv. Er en kvinde blevet gravid, må begge forældre tage del i den omsorg, der kræves for at barnet kan vokse op på bedste vis ud fra disses livsvilkår. På den anden side synes at eksistere en moralopfattelse der tilsiger, at staten ikke skal regulere indenfor privatlivsområdet, og der bør således kun ske ganske lidt regulering indenfor området omkring borgerens selvbestemmelsesret.

Dalberg-Larsen skriver: "*De fleste i dag mener nok, at moral og etik kan diskuteres rationelt, men næppe at der eksisterer en objektiv moral, som man blot skal finde frem til*²⁶⁷." Dette synes også at gøre sig gældende i forbindelse med juridisk abort. De ovennævnte moralopfattelser kan benyttes i diskussionen omkring en lovregulering, men det synes ikke at være muligt at kunne opstille én samlet moralsk opfattelse, som man kan finde frem til og lovgive ud fra. Moral er i takt med samfundsudvikling og globaliseringen ikke overordnet konstaterbar, men vil afhænge af nogle generelle faktorer blandt befolkningen, herunder opvækst, miljø, mv.

9.3. De retspolitiske betragtninger i forhold til juridisk abort

I henhold til nuværende lovgivning om faderskabet synes de retspolitiske betragtninger at have rod i en moralopfattelse af, at man som menneske må tage ansvar for de handlinger man foretager. Endvidere synes der i henhold til lovgivningen omkring barnets retstilling, set i et historisk perspektiv, at herske en opfattelse af retspolitikeren som social teknolog, idet man har forsøgt at formulere det der måtte anses som værende politikerens værdiopfattelse, nemlig den, at det var forældrene der skulle forsørge barnet, så den økonomiske byrde ikke blev pålagt det offentlige.

²⁶⁴ Se afsnit 5.6.

²⁶⁵ Evald m.fl., Om retspolitik side 32.

²⁶⁶ Evald m.fl., Om retspolitik side 33.

²⁶⁷ Evald m.fl., Om retspolitik, side 36.

De værdiprægede retspolitiske opfattelser²⁶⁸, som blev beskrevet ovenfor, kan være behjælpelige i forhold til diskussionen omkring de værdier der bør præge retspolitikken vedrørende juridisk abort. I nedenstående afsnit 9.4 forudsættes det dog, at man fra lovgivers side har fundet det ønskværdigt ud fra et samfundsmæssigt perspektiv at lovgive om juridisk abort, hvorfor de værdiorienterede idealtyper ikke vil blive behandlet yderligere. I stedet vil lov om juridisk abort blive diskuteret ud fra opfattelsen af retspolitikeren som bygmester, for således at kunne udforme en lov, hvorigennem man sikrer tilstrækkelig mulighed for at kende retstilstanden, samtidigt med, at loven bliver anvendelig på den tiltænkte situation.

9.4. Lovens udformning

Hensigten med lov om juridisk abort vil være at sikre mandens ret til at frasige sig faderskabet, hvor han er blevet foranlediget af kvinden til at tro at hun ikke kunne blive gravid. Man bør således fortsat søge at sikre faderskabet etablering, men såfremt manden ikke ønsker dette faderskab, skal han kunne frasige sig dette. Ved lov om juridisk abort tilsidesætter man barnets rettigheder og de hensyn som har været nævnt ovenfor²⁶⁹.

Nedenfor vil det med udgangspunkt i den retspolitiske opfattelse om retspolitikeren som bygmester blive opstillet de overvejelser, som man bør foretage i forbindelse med lovgivningens udformning, så man kan søge at opstille en lov der er udformet på den mest konkrete og velformulerede måde, med ønsket om at sikre forudberegnelighed.

I denne henseende synes der at opstå tre grundlæggende problemstillinger:

1. Hvordan sikrer man både kvindens ret til fri svangerskabsafbrydelse og hendes ret til familieliv efter EMRK artikel 8, samtidigt med man sikrer mandens ret til juridisk abort?
2. Hvilken personkreds skal være omfattet af lovgivningen?
3. Skal der oprettes en myndighed, hvor afgørelserne omkring juridisk abort skal træffes, og hvilke beføjelser skal denne i givet fald have?

Ad 1.

Af hensyn til kvindens ret om fri svangerskabsafbrydelse og hendes ret til familieliv og privatliv efter EMRK synes det relevant at overveje, hvorledes der skal opstilles en frist for mandens stillingtagen til juridisk abort. Der kan argumenteres for, at kvinden skal have mulighed for at træffe sin beslutning om svangerskabsafbrydelse ud fra et tilstrækkeligt oplyst grundlag, herunder om hun bliver eneforsørger eller ej. Det kunne reguleres således, at manden skulle have truffet sin beslutning indenfor de første 12 uger af graviditeten²⁷⁰.

I forbindelse med en frist for mandens tilkendegivelse skal man således sikre sig at manden får viden om graviditeten, så han kan tilkendegive sit ønske indenfor de 12 uger hvor kvinden kan få en svangerskabsafbrydelse, såfremt hun ikke ønsker at være ene forælder. Ved lov om juridisk abort vil man derigennem pålægge kvinden en handlepligt overfor manden.

Spørgsmålet bliver her, om man bør regulere på en sådan måde, at det er en myndighed, eksempelvis Statsforvaltningen, som skal informeres om graviditeten af kvinden, hvorefter de tager kontakt

²⁶⁸ Idealtypen beskrevet i afsnit 9.2.3, 9.2.4 og 9.2.5.

²⁶⁹ Beskrevet i afsnit 6.

²⁷⁰ En nærmere bestemt frist synes ønskværdig, så kvinden ligeledes har tid til at overveje situationen indenfor de 12 uger.

til manden. Kvinden har i forvejen pligt til at oplyse Statsforvaltningen om den/de mulige faders identitet jf. børnelovens § 8, stk. 1.

Det kan diskuteres, om man finder det ønskværdigt at en offentlig instans skal varetage denne del af sagen. Dette kan ses ud fra synspunktet om, at staten for så vidt det er muligt skal holde sig fra indblanding i borgens privatliv jf. EMRK artikel 8, stk. 1. Derudover synes det også at være vanskeligt at beskrive dette i loven, således det er klart i hvilken situation kvinden har pligt til at tage kontakt til Statsforvaltningen, og hvorledes man kan sikre at kvinden bliver bekendt med denne pligt, så hun kan handle efter den. Herved opstår der i høj grad behov for reglernes forudberegnelighed, således kvinden kan danne sig et overblik over retstilstanden.

Man bør regulere på en sådan måde, at såfremt kvinden ikke har kontaktet faderen eller Statsforvaltningen indenfor en given periode, efter hun var bevidst om graviditeten må mandens frist for stillingtagen kunne forlænges. Derigennem gør man kvinden opmærksom på, at hun skal foretage sig en aktiv handling.

I forhold til spørgsmålet om, hvorvidt en manglende aktiv handling fra kvinden bør kunne sanktioneres, kan man gøre brug af erfaringen man har opbygget i forbindelse med sanktionsmuligheder efter børneloven. En overtrædelse af oplysningspligten i børnelovens § 8, stk. 1, er ikke længere strafbart og Statsforvaltningen har ingen tvangsmidler²⁷¹, men Statsforvaltningen kan sende sagen til retten, som kan idømme bøder eller tvangsbøder efter retsplejelovens § 178, stk. 1, nr. 1 og § 178, stk. 1, nr. 4²⁷². Herved synes der ej grundlag for at pålægge kvinden en straf såfremt hun ikke rettidigt har informeret manden om graviditeten. Hvis det er kvinden der er skyld i, at manden ikke får viden om graviditeten indenfor fristen, må det være hende der bærer risikoen heraf, og mandens frist for stillingtagen må derved forlænges.

Vælger kvinden at tage kontakt til Statsforvaltningen kan man tillægge denne beføjelsen til at behandle sagen som enhver anden faderskabssag efter kapitel 2 i børneloven. Herigennem kan det bevises, at der er blevet gjort en aktiv indsats for at manden blev informeret om graviditeten.

Herigennem opstår der følgende problemer:

1. Der er ikke kun én mulig fader.
2. Bevisproblematikken i, hvornår kvinden er blevet bevidst om sin graviditet, og om hun rettidigt har orienteret faderen eller Statsforvaltningen om dette.
3. Hvis kvinden ikke foretager sig noget aktivt, før barnet fødes²⁷³.

Der bør opstilles nogle undtagelsesbestemmelser, som bryder den almindelige frist for manden, så der kan føres en faderskabssag, men hvorved manden stadig får mulighed for at frasige sig dette når resultatet af sagen foreligger. Herved må hensynet til kvindens beslutning på et oplyst grundlag vige.

Det må ud fra lægefaglige vurderinger besluttes, hvornår en kvinde bør være bevidst om sin graviditet. Her vil der dog kunne opstå behov for mere skønsprægede bestemmelser eftersom man må tage

²⁷¹ Christensen, Børneloven side 101.

²⁷² Christensen, Børneloven side 107, henholdt til side 186.

²⁷³ Hvis kvinden ikke selv tager kontakt til Statsforvaltningen, er det efter nuværende lovgivning først efter barnets fødsel, at moderen bliver forpligtet til at oplyse, hvem der er barnets fader jf. lov om anmeldelser af fødsler og dødsfald § 1, hvorved man er tilpligtet at indsende fødselsanmeldelse senest 2 hverdage efter barnets fødsel.

op til overvejelse, hvorvidt kvindens manglende bevidsthed om hendes graviditet kan skyldes en ung alder eller et mentalt handicap.

Hvis kvinden ikke foretager sig noget aktivt, må det være hende der bærer risikoen heraf, og mandens frist for stillingstagen må forlænges.

Disse undtagelsesbetingelser, vil komme til at påvirke forudberegneligheden, men vil være nødvendige for at sikre beskyttelseshensynet til manden.

Ad 2.

Dernæst kan det diskuteres, hvilke krav der skal være opfyldt før manden kan få en juridisk abort. Lovgiver skal i den forbindelse gøre sig klart, hvilken personkreds der skal være omfattet af bestemmelsen. Herunder om det skal det være tilladt for manden, at få en juridisk abort i alle tilfælde hvor kvinden bliver gravid og hvor han ikke ønsker barnet, eller om det alene skal være i tilfælde hvor han eksempelvis ikke har haft et forudgående forhold til kvinden.

Fokuspunktet i specialet omhandler situationen hvor manden og kvinden ikke har haft et forudgående forhold, og hvor kvinden har foranlediget til at tro hun ikke kunne blive gravid. Det er således denne personkreds man skal søge at beskytte. Problematikken der i denne forbindelse opstår, er bevisspørgsmålet i denne henseende, for om der har forelagt et forudgående forhold eller ej. Ligeledes bevisspørgsmålet i forhold til om kvinden har narret manden. Herved opstår behovet for at opstille betingelser til, hvad der må anses for værende et forudgående forhold, og det vil således være nødvendigt med mere skønsprægede regler.

Ad. 3.

Manden skal kunne rette henvendelse til en offentlig instans, når han ønsker en juridisk abort. Ligeledes kvinden retter henvendelse til lægen ved ønsket om en svangerskabsafbrydelse. Dette vil en uafhængig instans lig Mødrehjælpen kunne varetage²⁷⁴. Det er således også denne instans, der skal oplyse manden om konsekvenserne ved en juridisk abort.

Såfremt man opstiller betingelser i lovgivningen, synes det også nødvendigt at lade denne instans foretage vurderingen af om der foreligger en situation hvor der kan gives en juridisk abort til manden. Instansen vil skulle varetage vurderingen af, om manden er blevet rettidigt informeret, og om han i givet fald skal have en fristforlængelse. Derudover skal instansen varetage vurderingen af, hvorvidt der foreligger et forudgående forhold og om kvinden har narret manden. Dette vil være en skønsmæssigvurdering, hvor forudberegneligheden vil dale. Dog vil man fra lovgivers side, kunne opstille nogle kriterier herom, og såfremt der opstår tvivls tilfælde, vil domstolene kunne være behjælpelige med en fortolkning heraf²⁷⁵. Det problematiske i denne henseende ville være, at man vil kunne risikere en lang sagsbehandlingstid af sagerne, således at mandens sag ikke bliver behandlet rettidigt i henhold til sundhedslovens § 92. Derved risikere man, at manden fortsat kan frasige sig sine forpligtelser efter udløbet af abort fristen, hvorfor kvinden ikke kan tage stilling til sin graviditet på et oplyst grundlag.

9.4.1. Delkonklusion

I forhold til ovenstående synes det ikke muligt, at fastlægge helt klare forudberegnelige regler. Det vil være nødvendigt at indføre nogle skønsmæssigebestemmelser, så loven kan opnå det ønskede

²⁷⁴ Se afsnit 5.5.

²⁷⁵ Man kan også overveje hvorledes der skal oprettes en klageinstans. Dette vil dog ikke blive behandlet yderligere.

formål, som er at give manden mulighed for en juridisk abort, hvor kvinden har narret ham, til at blive gravid.

9.4.2. Sammenfatning af lov om juridisk abort

9.4.2.1. Indledning:

Ved lovgivning om juridisk abort tilsidesætter man barnets ret til at kende sin fader efter børneloven. Dette skal kort berøres i loven, således det står klart, at manden frasiger sig faderskabet, og de der tilknyttede økonomiske forpligtelser.

9.4.2.2. Frist

For at loven kan tage hensyn til kvindens ret efter sundhedslovens § 92 og EMRK artikel 8, bør der indsættes en tidsfrist, hvortil manden skal træffe sin beslutning inden udløbet af. Her synes det passende at foreslå, at dette er indenfor de 12 uger, hvor kvinden skal træffe sin beslutning om abort. Hvis ikke han har taget stilling til spørgsmålet om faderskabet inden fristen, bliver han pålagt faderskabet.

9.4.2.3. Frist forlængelse

Såfremt der er flere mulige fædre skal der føres en faderskabssag, hvorfor en udskydning af fristen for stillingtagen til juridisk abort, i sådanne tilfælde skal tillades.

Derudover skal der være mulighed for fristforlængelse, hvis ikke kvinden rettidigt har oplyst manden om graviditeten eller i øvrigt har været passiv. Den lægefaglige vurdering af hvornår kvinden burde være opmærksom på sin graviditet skal inddrages i denne forbindelse.

9.4.2.4. Personkreds

Beskyttelsessubjektet er manden, der ikke har haft et forudgående forhold med en kvinde, og som bevidst er blevet foranlediget af kvinden til at tro hun ikke kunne blive gravid. Det er manden i denne situation som skal have mulighed for en juridisk abort.

9.4.2.5. Oprettelse af instans

Der skal oprettes en instans, hvortil manden skal rette henvendelse til såfremt han ønsker en juridisk abort. Det er således denne instans der skal foretage vurderingen af, hvorledes betingelserne for en juridisk abort er til stede. Det er deres opgave at sikre bevisgrundlaget for om manden er omfattet af personkredsen. Det skal sikres, at sagsbehandlingstiden ikke bliver unødigt lang, så det ikke får betydning for kvinden der har handlet rettidigt.

9.4.2.6. Kvindens oplysnings- og handlepligt

Kvinden har pligt til at oplyse om mandens identitet jf. børnelovens § 8, stk. 1. Har hun ikke gjort dette har hun accepteret risikoen af, at fristen for mandens stillingtagen kan forlænges. Manden skal dog under alle omstændigheder findes, så han kan træffe beslutningen om, hvorvidt han vil være fader til barnet eller ej. Kvinden kan således rette henvendelse til Statsforvaltningen inden barnet fødes, eller efter barnets fødes, hvorefter de starter en faderskabssag efter børnelovens kapitel 2. Herefter har manden mulighed for at frasige sig faderskabet.

9.4.2.7. Lovregulering af anden lovgivning

Lovgiver skal tage stilling til det økonomiske dilemma i henhold til børnetilskudsloven, både i forhold til hvorledes det er det offentlige der skal påtage sig den økonomiske forpligtelse over ”juridisk abort børn”. Derudover skal situationen hvor kvinden ikke længere kan anses for værende enlig

forsørger²⁷⁶, overvejes, herunder kunne man overveje om man skulle tilpligte stedforældrene en forsørgelsespligt over barnet.

10. Konklusion

Det kan konstateres at der ikke foreligger diskrimination af mandens rettigheder i henhold til en uønsket graviditet efter EMRK. Der eksisterer dog et klart skel mellem de rettigheder kvinden har i forhold til manden, i henhold til en uønsket graviditet. Lovgiver valgte, at tilgodese kvindens selvbestemmelsesret i lov nr. 350/1973, hvorfor spørgsmålet er, om ikke manden ligeledes skal tilkendes denne selvbestemmelse. Som ovenfor behandlet, synes der at eksistere mulighed for at overfører de argumenter for og imod fri svangerskabsafbrydelse i betænkning nr. 522/1969, til situationen omkring juridisk abort, hvorved muligheden for at tilgodese mandens selvbestemmelsesret opstår.

Den klare forskel på en svangerskabsafbrydelse og en juridisk abort er, at der i situationen omkring juridisk abort bliver født et barn, hvorfor problematikken omkring barnets tarv opstår. Behandlingen af problemstillingen har vist, at spørgsmålet om hvorvidt det kan anses for ønskværdigt, ud fra et samfundsmæssigt perspektiv, at lovgive om juridisk abort, afhænger af vurderingen af om det er hensynet til barnet eller hensynet til manden der skal veje tungest.

Det som gennemgangen af tidligere lovgivning og forarbejderne indenfor området omkring barnets retstilling har vist er, at lovgiver har ønsket at tilgodese barnet. Samfundet har behov for at der fødes børn, som der drages omsorg for og som forsørges, for at de senere kan blive et aktiv for samfundet. Lovgiver har kun i særlige tilfælde valgt, at det offentlige skulle varetage forsørgelsesopgaven idet man i høj grad synes dette tilkommer forældrene. Barnets retstilling vil i særdeleshed blive svækket såfremt man vælger at indføre juridisk abort, eftersom barnet ikke ville få mulighed for at kende en del af sit biologiske ophav. "Juridisk abort barnet" har ret til ydelsen efter børnetilskudsloven, hvorfor der vil kunne kompenseres for mandens forsørgelsesdel, men derved vil der skulle findes økonomisk mulighed for det offentlige til at overtage denne del af forsørgelsen.

På den anden side ville manden opnå den selvbestemmelsesret som man ligeledes ønsker at tilgodese borgerne i Danmark. Argumentet med at manden er blevet narret af kvinden, synes dog ikke at være et tilstrækkeligt stærkt argument til, at manden skal kunne frasige sig faderskabet, eftersom manden selv må sikre sig, at der benyttes prævention ellers har han accepteret risikoen for en graviditet.

Lov om juridisk aborts udformning er blevet behandlet, og har belyst hvorledes lovgiver kan opnå det ønskede formål med en sådan lovgivning, men henset hensynet til barnet, samfundets behov for at der fødes børn, mandens forpligtelse til selv at beskytte sig, det faktum at Danmark ville skulle bryde med børnekonventionen og henset til den forsørgelse som det offentlige vil skulle dække, synes det ikke for værende ønskværdigt ud fra et samfundsmæssigt perspektiv, at lovgive om juridisk abort.

11. Litteratur – og forkortelsesliste

11.1. Betænkninger

Betænkning om adgang til svangerskabsafbrydelse,

²⁷⁶ Se afsnit 6.10.

Betænkning nr. 522, 1969.
Forkortes: Betænkning nr. 522/1969.

Betænkning afgivet af Udvalget om fordele og ulemper ved inkorporeringen af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention i dansk ret.

Betænkning nr. 1220, København 1991.
Forkortes: Betænkning nr. 1220/1991

Betænkning om barnets retsstilling.

Delbetænkning afgivet af Justitsministeriets Børnelovsudvalg.
Delbetænkning nr. 1350, København 1997.
Forkortes: Delbetænkning nr. 1350/1997

Betænkning om børns forsørgelse.

Delbetænkning afgivet af Justitsministeriets Børnelovsudvalg.
Delbetænkning nr. 1389, København 2000.
Forkortes: Delbetænkning nr. 1389/2000

Betænkning vedrørende barnets perspektiv.

Betænkning afgivet af udvalget om forældremyndighed og samvær.
Betænkning nr. 1475 af 2006
Forkortes: Betænkning nr. 1474/2006

Betænkning om inkorporering mv. indenfor menneskeretsområdet

Betænkning nr. 1546, København 2014
Forkortes: Betænkning nr. 1546/2014

11.2. Lovforslag

Forslag til lov om svangerskabsafbrydelse m.v.

Fremsat d. 6. november 1968 af justitsministeren,
FT 1969/1970 (1. samling) tillæg A, sp. 1086.
Forkortes: Forslag til lov om svangerskabsafbrydelse m.v. 1968.

Forslag til lov om svangerskabsafbrydelse.

Fremsat d. 30. november 1972 af justitsministeren,
FT 1972/1973 (2. samling) tillæg A sp. 2387.
Forkortes: Forslag til lov om svangerskabsafbrydelse 1972

11.3. Love

Lov nr. 126 af 15. april 1930,
borgerlig straffelov
Forkortes: Lov nr. 126/1930

Lov nr. 132 af 7. maj 1937,
om ægtebørn
Forkortes: Lov nr. 132/1937

Lov nr. 131 af 7. maj 1937,
om børn uden for ægteskab

Forkortes: Lov nr. 131/1937

Lov nr. 177 af 23. juni 1956,
om foranstaltninger i anledning af svangerskab mv.
Forkortes: Lov nr. 177/1956

Lov nr. 200 af 18. maj 1960,
om barnets retstilling
Forkortes: Lov nr. 200/1960

Lov nr. 120 af 24. marts 1970,
lov om svangerskabsafbrydelse m.v.
Forkortes: Lov nr. 120/1970

Lov nr. 350 af 13. juni 1973,
om svangerskabsafbrydelse
Forkortes: Lov nr. 350/1973

Lovbekendtgørelse nr. 387 af 14. juni 1995,
forældremyndighedsloven
Forkortes: lov nr. 387/1995

Lov nr. 460 af 6. juli 2001,
børnelov
Forkortes: 460/2001

Lovbekendtgørelse nr. 422 af 7. juni 2004,
om dansk indfødsret
Forkortes: Indfødsretsloven

Lov nr. 546 af 24. juni 2005,
sundhedsloven
Forkortes: 546/2005

Lov nr. 515 af 6. juni 2007,
arveloven
Forkortes: Arveloven

Lovbekendtgørelse nr. 913 af 13. juli 2010,
sundhedsloven
Forkortes: Sundhedsloven

Lovbekendtgørelse nr. 964 af 19. september 2011,
om børne- og ungeydelsesloven
Forkortes: Børne- og ungeydelseslov

Lovbekendtgørelse nr. 856 af 23. august 2012,
om børnetilskud og forskudsvis udbetaling af børnebidrag

Forkortes: Børnetilskudsloven

Lovbekendtgørelse nr. 1073 af 20. november 2012,
Forældreansvarslov
Forkortes: Forældreansvarsloven

Lov nr. 1398 af 23. december 2012,
om ændring af lov om børnetilskud og forskudsvis udbetaling af børnebidrag og lov om en børne- og ungeydelse
Forkortes: Lov nr. 1398/2012

Lovbekendtgørelse nr. 1678 af 19. december 2013,
om ligestilling af kvinder og mænd
Forkortes: Ligestillingsloven

Lovbekendtgørelse nr. 18 af 10. januar 2014,
børnelov
Forkortes: Børneloven

Lovbekendtgørelse nr. 1100 af 7. oktober 2014,
om børns forsørgelse
Forkortes: Børnebidragsloven

Lovbekendtgørelse nr. 1098 af 7. oktober 2014,
navnelov
Forkortes: Navneloven

Lovbekendtgørelse nr. 1084 af 7. oktober 2014,
adoptionslov
Forkortes: Adoptionsloven

Lovbekendtgørelse nr. 93 af 19. januar 2015,
om assisteret reproduktion i forbindelse med behandling, diagnostisk og forskning mv.
Forkortes: Kunstigbefrugtningslov

11.4. Bekendtgørelser

Bekendtgørelse nr. 547 af 15. juni 2011,
om ophævelse af bekendtgørelse om livstruende og uhelbredelige sygdomme omfattet af straffelovens § 252, stk. 2.
Forkortes: 547/2011

11.5. Vejledninger

Vejledning nr. 9628 af 11. december 2012.
Autoriserede sundhedspersoners og vævscentres virksomhed og forpligtelser i forbindelse med kunstig befrugtning
Forkortes: Vejledning nr. 9628/2012.

11.6. Konventioner

Menneskerettighedskonventionen.

Konvention til beskyttelse af Menneskerettigheder og Grundlæggende og Frihedsrettigheder.

Inkorporeret i dansk ret af 1. juli 1992.

Forkortes: EMRK

Bekendtgørelse nr. 6 af 16. januar 1992,

af FN-konventionen af 20. november 1989 om Barnets Rettigheder.

Forkortes: Børnekonventionen

Bekendtgørelse af konvention af 23. maj 1969,

om traktatretten.

Forkortes: Wienerkonvention om traktatretten.

11.7. Litteratur

Jørgen Dalberg-Larsen,

Lovene og livet, En retssociologisk grundbog

5. udgave, Jurist- og Økonomiforbundets Forlag, 2006.

Forkortes: Dalberg-Larsen, Lovene og livet

Jens Evald, Steen Schaumburg-Müller, Jørgen Dalberg-Larsen, Ole Fenger, Marianne Holdgaard, Bettina Lemann Kristiansen, Ole Bruun Nielsen, Jens Vedsted-Hansen,

Om retspolitik

Jurist – og Økonomiforbundets Forlag, 2002.

Forkortes: Evald m.fl., Om retspolitik

Bo von Eyben og Helle Isager,

Lærebog i erstatningsret

6. udgave, Jurist- og Økonomiforbundets Forlag, 2007.

Forkortes: von Eyben, Lærebog i erstatningsret

Jens Evald og Steen Schaumburg-Müller,

Retsfilosofi, retsvidenskab og retskildelære

Jurist- og Økonomiforbundets Forlag, 2004.

Forkortes: Evald m.fl., Retsfilosofi, retsvidenskab og retskildelære

Jon Fridrik Kjølbro,

Den europæiske menneskerettighedskonvention – for praktikere

3. udgave, Jurist- og Økonomiforbundets Forlag, 2010.

Forkortes: Kjølbro, EMRK – for praktikere.

Dansk udenrigspolitik institut,

FN, verden og Danmark

Gyldendal forlaget, 1999.

Forkortes: FN, verden og Danmark

Peter Germer,

Indledning til folkeretten

4. udgave, Jurist- og Økonomiforbundets forlag, 2010
Forkortes: Germer, Folkeretten

Ingrid Lund-Andersen og Irene Nørgaard,
Familieret
2. udgave, Jurist – og Økonomiforbundets forlag 2012.
Forkortes: Lund-Andersen m.fl. Familieret.

11.8. Kommenterede lovtekster

Peer Lorenzen, Jonas Christoffersen, Nina Holst-Christensen, Peter Vedel Kessing, Sten Schaumburg-Müller og Jens Vedsted-Hansen,
Den Europæiske Menneskerettighedskonvention art. 1-9
3. udgave, Jurist- og Økonomiforbundets Forlag, 2011
Forkortes: Lorenzen m.fl. EMRK bind 1.

Peer Lorenzen, Jonas Christoffersen, Nina Holst-Christensen, Peter Vedel Kessing, Sten Schaumburg-Müller og Jens Vedsted-Hansen,
Den Europæiske Menneskerettighedskonvention art. 10-59 samt Tillægsprotokollerne
3. udgave, Jurist- og Økonomiforbundets forlag, 2011
Forkortes: Lorenzen m.fl. EMRK bind 2.

Lone Birgitte Christensen og Jonna Waage,
Børneloven med kommentarer
Jurist- og Økonomiforbundets forlag, 2006.
Forkortes: Christensen, Børneloven.

Vagn Greve, Asbjørn Jensen, Poul Dahl Jensen og Gorm Toftegaard Nielsen,
Kommenteret straffelov. Speciel del.
9. omarbejdede udgave, Jurist- og Økonomiforbundets forlag, 2008
Forkortes: Greve m.fl., Straffelov

11.9. Artikler

Jens Garde og Michael Hansen Jensen
Juristen. Betydning af menneskerettighedsdomstolens praksis for danske domstole, særligt med hensyn til den negative foreningsfrihed
1998, Årgang 80, nr. 9, side 351-356.
Forkortes: Garde m.fl., Juristen

11.10. Domme

U2007.197/1
Dom fra Holstebro Ret.
Indhentet hos Anklagemyndigheden ved Midt- og Vestjyllands Politi.
Forkortes: Dom 1

11.11. Hjemmesider

<http://www.information.dk/484048>

<http://www.etik.dk/sex-og-etik/snydt-til-faderskab-skal-m%C3%A6nd-kunne-f%C3%A5-juridisk-abort>

<http://www.bt.dk/politik/politikere-afliver-ideen-om-juridisk-abort-til-maend>

<http://www.b.dk/nationalt/etisk-raad-melder-pas-paa-juridisk-abort>

<http://www.justitsministeriet.dk/arbejdsomr%C3%A5der/international/menneskerettigheder/den-europ%C3%A6iske-menneskerettighedsdomstol>

<http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/fri-abort/>

<http://www.information.dk/databloggen/473924>

<http://www.politiko.dk/nyheder/politikere-afliver-ideen-om-juridisk-abort-til-maend>

<http://www.danmarksstatistik.dk/da/Statistik/emner/beskaeftigelse/arbejdskraftundersogelsen.aspx?tab=nog>

<http://www.statsforvaltningen.dk/site.aspx?p=4657>

<http://ast.dk/hjaelp-stotte/ydelser-til-enlige/hvornar-er-man-enlig>

<http://www.sundhedsguiden.dk/da/Temaer/Alle-temaer/Sex-og-samliv/Seksualundervisning/Praeventionsformer/>

<http://www.ft.dk/samling/20111/almdel/reu/bilag/80/1038201.pdf>